

รายงานการศึกษา

เรื่อง

บทบาทของสถาบันครอบครัวในการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองด้วยหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง

The Contribution of the Family Institution to Civic Culture Formation
Based on the Philosophy of Sufficiency Economy

กลุ่มความมั่นคงด้านสังคมจิตวิทยา

หลักสูตรผู้นำพอเพียงเพื่อความมั่นคง (นพม.) รุ่นที่ 20

มูลนิธิคลังสมอง สปอ. เพื่อสังคม

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ปัญหา และความสำคัญของปัญหา (Problem and its significance)

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครอบครัวไทย กำลังเผชิญกับความท้าทายและวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ปัญหาสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางสังคม รวมถึงการพัฒนาทางเทคโนโลยี

สถาบันครอบครัว ถือเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญและเก่าแก่ที่สุด ซึ่งมีหน้าที่หล่อหลอม และปลูกฝังบุคคลตั้งแต่เด็กจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ครอบครัวไม่เพียงแต่ดูแลสมาชิกในบ้านเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศอีกด้วย

ดังนั้นการทำความเข้าใจถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว จึงเป็นรากฐานสำคัญ ที่จะช่วยให้เราเห็นคุณค่าและหาแนวทางในการสร้างครอบครัวที่เข้มแข็ง เพื่อเป็นกำลังสำคัญ ในการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองและการพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืนในอนาคต

สำหรับความสำคัญของสถาบันครอบครัว ประกอบด้วย

1. ด้านบุคคล

- ครอบครัวเป็นแหล่งอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาบุคคลให้เติบโตอย่างสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา
- เป็นที่แรกที่เด็กได้รับความรัก ความอบอุ่น และการปลูกฝังคุณธรรม
- ถ่ายทอดค่านิยม ประเพณี ศาสนา และวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น
- ช่วยสร้างบุคลิกภาพ ทักษะทางสังคม และความรับผิดชอบ

2. ด้านสังคม

- ครอบครัวเป็นกลไกสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ มีวินัย และคุณธรรม
- ลดปัญหาสังคม เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด และความรุนแรง
- เป็นหน่วยเศรษฐกิจพื้นฐาน ทำหน้าที่ผลิต บริโภค และสะสมทุน

3. ด้านจิตใจและอารมณ์

- ครอบครัวยุติเป็นที่พึ่งพิงทางใจและแหล่งความมั่นคงทางอารมณ์
- เป็นเครือข่ายการช่วยเหลือเมื่อเผชิญปัญหา วิกฤติ หรือความเจ็บป่วย
- ช่วยส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจของสมาชิกในครอบครัว

4. ด้านการพัฒนาประเทศ

- ครอบครัวมีส่วนสำคัญในการสร้างแรงงานและกำลังคนคุณภาพ
- การอบรมเลี้ยงดูที่ดีช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างพลเมืองที่รับผิดชอบ
- ครอบครัวที่มั่นคงเป็นรากฐานของความมั่นคงทางสังคมและชาติ

โดยสถาบันครอบครัวจะเป็นฐานรากของการพัฒนามนุษย์และสังคม หากครอบครัวมีความเข้มแข็ง สมาชิกยอมเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมได้อย่างยั่งยืน ในทางกลับกัน หากครอบครัวอ่อนแอ ปัญหาทางสังคมก็จะเพิ่มขึ้น และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ดังนั้น การเสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็งจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ

บทบาทและหน้าที่ของสถาบันครอบครัว

1. ปลูกฝังค่านิยมที่พอเพียง

- ครอบครัวสามารถอบรมสมาชิกให้รู้จัก ความพอประมาณ ไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักใช้จ่ายอย่างมีสติ
- ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของความพอเพียงในชีวิตประจำวัน เช่น การเก็บออม การซ่อมแซมแทนการซื้อใหม่

2. สอนให้ใช้เหตุผลและคิดวิเคราะห์

- ส่งเสริมการคิดไตร่ตรองก่อนตัดสินใจ
- สอนให้เข้าใจถึงผลกระทบของการกระทำต่อตนเองและผู้อื่น (คิดอย่างมีเหตุผล = หนึ่งในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง)

3. สร้างภูมิคุ้มกันในชีวิต

- ครอบครัวมีบทบาทในการเตรียมลูกหลานให้รู้จักรับมือกับความเปลี่ยนแปลง เช่น การจัดการปัญหา การตัดสินใจอย่างมีคุณธรรม
- ย้ำถึงความอดทน การรู้จักแก้ไขปัญหาโดยไม่พึ่งพาผู้อื่นตลอดเวลา

4. ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

- การให้ความรัก ความอบอุ่น และการอบรมอย่างใกล้ชิด จะหล่อหลอมให้เกิดจิตสาธารณะ และ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เช่น การสอนให้รู้จักแบ่งปัน เคารพสิทธิของผู้อื่น ซื่อสัตย์ และเสียสละ

5. สนับสนุนการมีส่วนร่วมในสังคม

- ครอบครัวควรเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ เช่น งานชุมชน การอาสา การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- เป็นการสร้างวัฒนธรรมของ พลเมืองที่ไม่เฉยเมยต่อสังคม

6. เป็นแบบอย่างที่ดีในชีวิตประจำวัน

- พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง เช่น การหารายได้ - รายจ่ายอย่างสมดุล การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- เด็กเรียนรู้จากการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ การเป็น “แบบอย่างที่ดี” จึงสำคัญมากต่อการปลูกฝังวัฒนธรรมพลเมืองที่ดี

7. ส่งเสริมความสามัคคีและการเคารพซึ่งกันและกัน

- ครอบครัวควรสอนให้สมาชิกเคารพความแตกต่าง เช่น ความคิด ความเชื่อ หรือวิถีชีวิตของผู้อื่น
- การฝึกให้มีวินัย เคารพกฎเกณฑ์ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ จะเป็นพื้นฐานสำคัญของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย

8. ใช้กิจกรรมในครอบครัวสร้างวัฒนธรรมพลเมือง

- ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมร่วมกันที่ส่งเสริมคุณธรรม เช่น การทำงานบ้านร่วมกัน การปลูกผักกินเอง การรีไซเคิลขยะ
- การเปิดโอกาสให้ลูกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจภายในครอบครัว ช่วยฝึกความคิด ประชาธิปไตยและความรับผิดชอบ

9. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง

- ครอบครัวสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง เช่น การเคารพกฎหมาย การใช้สิทธิเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน
- สร้างจิตสำนึกให้รู้ว่า “สิทธิ” ต้องมาพร้อมกับ “ความรับผิดชอบ”

10. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- ครอบครัวควรสนับสนุนให้สมาชิกแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาตนเองให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมสอดคล้องกับหลัก “มีเหตุผล” และ “มีภูมิคุ้มกันในตัว” ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จะเห็นได้ว่าบทบาทของครอบครัวในการเป็นฐานที่มั่นคงจึงมีความสำคัญยิ่งกว่าที่เคย เพื่อเป็นกลไกในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ ไม่ใช่เพียงแคในเชิงเศรษฐกิจ แต่รวมถึงคุณลักษณะด้านจิตสำนึก ความรับผิดชอบ และความสามารถในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

สถาบันครอบครัวจึงเป็นหน่วยปฐมภูมิที่มีบทบาทสำคัญที่สุดเปรียบเสมือน "โรงเรียนแห่งแรก" ในการบ่มเพาะ กล่อมเกลา หล่อหลอมพฤติกรรม ทักษะ และ ค่านิยมของสมาชิกในสังคมโดยเฉพาะเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ดังนั้นความมั่นคงและคุณภาพของสถาบันครอบครัวนั้นส่งผลทางตรงต่อความมั่นคงด้านสังคมและเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับครัวเรือน

รายงานการศึกษาฉบับนี้จะนำเสนอการวิเคราะห์ตั้งแต่ที่มาของปัญหาไปจนถึงการนำเสนอแนวทางเชิงปฏิบัติ เพื่อแสดงให้เห็นว่าปรัชญาดังกล่าวไม่ใช่เพียงหลักการทางเศรษฐกิจ แต่เป็นชุดของหลักคิดและพฤติกรรมที่สามารถนำมาเป็นรากฐานในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมและบ่มเพาะคุณลักษณะของพลเมืองที่ดีได้อย่างเป็นรูปธรรมอันนำไปสู่วัฒนธรรมพลเมือง ที่เข้มแข็งและส่งผลดีต่อสังคมในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้

"สถาบันครอบครัว" ซึ่งเป็นหน่วยปฐมภูมิของสังคมในการ "กล่อมเกลาและสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม" ให้แก่เด็กและเยาวชน จึงเป็นการเปลี่ยนทิศทางการแก้ไขปัญหาก็ที่ปลายเหตุ (เชิงรับ) ไปสู่การป้องกันและสร้างความแข็งแกร่งตั้งแต่ต้นทาง (เชิงรุก) อย่างแท้จริง การอบรมบ่มเพาะให้เด็กและเยาวชนมีภูมิคุ้มกันที่ดีตั้งแต่ในครอบครัว จะช่วยลดโอกาสที่พวกเขาจะแสดงพฤติกรรมเสี่ยงหรือเผชิญกับปัญหาสังคมในอนาคต ซึ่งเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกที่ยั่งยืนในระยะยาว

หากครอบครัวสามารถทำหน้าที่ของตนได้อย่างเข้มแข็ง จะสามารถลดช่องว่างระหว่างพ่อแม่และบุตร ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกที่ไม่จำเป็น เช่น พี่เลี้ยงหรือตัวกลางอื่นๆ และยังเป็นการสร้างพลเมืองที่พร้อมจะเผชิญหน้าและปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างสมดุล ซึ่งเป็นแก่นสำคัญของการสร้างความมั่นคงด้านสังคมจิตวิทยา ดังนั้นเพื่อศึกษาบทบาทของสถาบันครอบครัวในการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2.1 เพื่อวิเคราะห์บทบาทของสถาบันครอบครัวในการปลูกฝังคุณค่าและคุณลักษณะของพลเมืองที่ดี

1.2.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทของสถาบันครอบครัวในการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองอย่างยั่งยืน

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตเนื้อหา : การศึกษาครั้งนี้ ครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้

1.3.1.1 การวิเคราะห์สถาบันครอบครัวในบริบทสภาพปัจจุบัน ปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากสังคมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และความท้าทายหลากหลายรูปแบบ

1.3.1.2 การศึกษาบทบาทของสถาบันครอบครัวผ่านมิติของปัจจัยที่เป็นรากฐานของครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันครอบครัวกับเวลา พลังทางสังคม การสร้างวัฒนธรรมพลเมือง ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.3.1.3 การจัดทำ Model สรุปภาพรวมทั้งหมดเชื่อมโยงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสถาบันครอบครัวในการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ครอบครัวไทยที่มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต และมีบุตรหลานที่อยู่ในวัยเรียนและวัยรุ่น

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยจะดำเนินการในพื้นที่ที่มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับชุมชนและครอบครัวอย่างชัดเจน

1.3.4 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้เวลา 2 เดือน

1.3.5 ขอบเขตเกี่ยวกับทฤษฎี

- ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)
- Albert Bandura ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการสังเกตและเลียนแบบ Slide Share Thaimooc

- การประยุกต์ใช้ในบริบทครอบครัวและการสร้างวัฒนธรรมพลเมือง
- เด็กเรียนรู้พฤติกรรมผ่านการเลียนแบบแบบอย่างชัดเจน เช่น พ่อ - แม่
 - * ถ้าพ่อแม่มีวินัยในตนเอง/รับผิดชอบ/มีเป้าหมายที่ชัดเจน → เด็กจะเรียนรู้พฤติกรรมเหล่านั้น โดย ธรรมชาติ
 - * ถ้าพ่อแม่ใช้คำพูดส่งเสริม เช่น “ลูกคิดเองได้นะ” → เด็กจะเชื่อมั่นว่าตนมีศักยภาพ

- **ระยะพัฒนาทางจิตสังคม (Erikson's Psychosocial Stages)**

- ช่วงวัยเด็กตอนต้นถึงวัยรุ่น เป็นช่วงพัฒนาความรู้สึก “เชื่อมั่นตนเอง” และ “อัตลักษณ์”
 - * ครอบครัวที่เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิด ฝึกตัดสินใจ → ส่งเสริม “Sense of Autonomy”
 - * ถ้าพ่อแม่วิจารณ์/ควบคุมมากเกินไป → เด็กจะรู้สึก “ไม่กล้า” → ลด Self- Leadership

- **ทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่ (Structural Functionalism: Parsons)**

ครอบครัวทำหน้าที่สร้างความเป็นระเบียบและ กลไกการถ่ายทอด ค่านิยมสังคม โดยเน้นบทบาทพ่อแม่ในฐานะ primary agents of socialization

- **ทฤษฎีการกล่อมเกลาทางสังคม (Socialization Theory)**

- ครอบครัวถือเป็น *primary socialization agent* ที่ปลูกฝังคุณธรรมตั้งแต่วัยเยาว์
- Moral Mentorship เกิดขึ้นผ่านการเลียนแบบ (Modeling), การเสริมแรง (Reinforcement) และการสะท้อนคิด (Reflection)

- **ทฤษฎีคุณธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Moral Development Theory)**

- พ่อแม่และครอบครัวคือฐานการพัฒนา *moral reasoning* ของเด็กในช่วง Pre-conventional และ Conventional stage
- Mentor (พ่อแม่/ครู/ผู้นำ) ทำหน้าที่เป็น *scaffolding* เพื่อพัฒนาไปสู่ระดับ Post-conventional
- ทฤษฎีทุนทางสังคม (Social Capital Theory – Putnam)
 - Family Foundation คือ *bonding social capital*
 - Moral Mentorship คือกระบวนการใช้ทุนนี้ไปสร้าง *bridging & linking capital* ในสังคมวงกว้าง
- ทฤษฎีการบริหารเวลา (Time Management Theory)
 - การจัดลำดับความสำคัญ (Prioritization)
 - การสร้างสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัว ครอบครัว และสังคม
 - การใช้เวลาคุณภาพ (Quality Time)
- ทฤษฎีระบบนิเวศ (Ecological Systems Theory)
 - Bronfenbrenner ที่อธิบายการพัฒนาของมนุษย์ผ่านระบบสภาพแวดล้อมหลายชั้น KuParliament
 - การแบ่งระบบต่างๆ: ไมโครซิสเต็ม เมโซซิสเต็ม มาโครซิสเต็ม
- ทฤษฎีการสร้างสรรคสังคม (Social Construction Theory)
 - การอธิบายกระบวนการสร้างความหมายทางสังคม
- ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชีวิต
 - หลักการ 3 ประการ : ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ภูมิคุ้มกัน
 - ความรู้และคุณธรรมเป็นเงื่อนไข
- ทฤษฎีพลเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Citizenship Theory)
 - การเน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของพลเมืองในกิจการสาธารณะ

- แนวคิด Self - Leadership (Manz, 1986)

- Self - Observation (การสังเกตและตระหนักรู้ตนเอง)
- Self - Goal Setting (การตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง)
- Self - Motivation (การสร้างแรงจูงใจภายใน)
- Self - Reward (การให้รางวัลแก่ตนเอง)
- Self - Correcting Feedback (การเรียนรู้จากผลลัพธ์และปรับปรุง)

- บทบาทของครอบครัวในกระบวนการพัฒนาบุคคล

- ครอบครัวเป็นแบบอย่าง (Role Model)
- ครอบครัวเป็นพื้นที่เรียนรู้ร่วม (Learning Space)
- ครอบครัวเป็นกลไกสนับสนุน (Support System)

1.4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เอกสาร งานวิจัยและข้อมูลทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- แบบจำลอง Model ที่เป็นกรอบแนวคิดแบบองค์รวมการตั้งต้น พร้อมข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย/การปฏิบัติ ที่สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมต่อส่วนงานต่อไป
- ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองจากรากฐานที่เป็นสถาบันครอบครัวต่อขยายไปยังชุมชน สังคม องค์กร ต่อไป

1.6 คำจำกัดความ (definitions)

สถาบันครอบครัว หมายถึง หน่วยสังคมพื้นฐานที่ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือด การแต่งงาน หรือการรับเลี้ยงบุตรบุญธรรม มีการอยู่ร่วมกันและมีการแบ่งปันหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมทั้งการปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม และการเรียนรู้ทางสังคม

Self - leadership (ภาวะผู้นำตนเอง) หมายถึง ความสามารถในการชี้นำตนเอง ควบคุม

พฤติกรรม ความคิด และแรงจูงใจของตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยไม่ต้องพึ่งพาคำสั่งจากผู้อื่นตลอดเวลา ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1. การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness)
2. การควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม (Self-regulation)
3. การตั้งเป้าหมายและแรงจูงใจภายใน (Self-motivation)
4. การรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง (Responsibility)

ภูมิคุ้มกันทางสังคม” เป็นแนวคิดที่มีอธิบายในเชิงสังคมศาสตร์และสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) โดยหมายถึง ความสามารถของบุคคล ครอบครัว ชุมชน หรือสังคมในการ **ป้องกัน รับมือ และปรับตัว** ต่อการเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อม

พลังทางสังคม หมายถึง อำนาจหรืออิทธิพลที่บุคคล กลุ่ม หรือสถาบันหนึ่งสามารถใช้เพื่อกำหนดทิศทาง ความคิด พฤติกรรม หรือค่านิยมของผู้อื่นในสังคมให้เป็นไปในลักษณะที่ต้องการ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยอำนาจทางกฎหมายหรือการบังคับเสมอไป

วัฒนธรรมพลเมือง หมายถึง ค่านิยม ทศนคติ พฤติกรรม และการกระทำของประชาชนที่แสดงถึงการเป็นพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ และยึดมั่นในหลักประชาธิปไตยและหลักนิติธรรม

การสร้างวัฒนธรรมพลเมือง หมายถึง กระบวนการที่มุ่งเน้นการปลูกฝัง พัฒนา และสร้างเสริมคุณลักษณะ ค่านิยม ทศนคติ และพฤติกรรมของประชาชนให้เป็นพลเมืองที่ดี มีจิตสำนึกสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแนวคิด ที่ชี้แนะ

แนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พร้อมด้วยความรู้ คุณธรรม เป็นเงื่อนไข

2. วิเคราะห์ปัญหา และ แนวคิดตามหลักทฤษฎี

ปัญหาที่สัมพันธ์กับ สถาบันครอบครัวในศตวรรษที่ 21 มีความซับซ้อนและหลากหลายกว่ายุคก่อน เนื่องจากบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จำแนกได้ดังนี้:

2.1 โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนไป

- ครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ครอบครัวขยายลดลง → ขาดเครือข่ายการช่วยเหลือ
- การแต่งงานช้าลง หรือไม่แต่งงานเลย → ส่งผลต่ออัตราการเกิด
- ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวเพิ่มขึ้น

มิติ : ครอบครัวเล็ก, ครอบครัวเดี่ยว, การหย่าร้าง

ตัวอย่าง :

- อัตราการหย่าร้างสูง ทำให้เด็กขาดแบบอย่างด้านความสัมพันธ์
- ครอบครัวหลายรุ่นลดลง เด็กขาดการดูแลและคำแนะนำจากผู้สูงอายุ

2.2 ปัญหาด้านเวลาและความสัมพันธ์

- เวลาอยู่ร่วมกันน้อยลงเพราะงานและเทคโนโลยี
- ความขัดแย้งรุ่น (generation gap) ระหว่างผู้ใหญ่กับเยาวชน
- การเลี้ยงดูบุตรโดยขาดการสื่อสารที่มีคุณภาพ

มิติ : การใช้เวลาร่วมกันลดลง, การสื่อสารในครอบครัวน้อยลง

ตัวอย่าง :

- พ่อแม่ทำงานนอกบ้านยาวนาน ลูกอยู่กับโทรศัพท์/อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น
- พี่น้องไม่สนิทสนมกันเพราะแต่ละคนมีตารางชีวิตของตัวเอง

2.3 ปัญหาทางเศรษฐกิจและรายได้

- ค่าครองชีพสูง ทำให้ครอบครัวมีภาระหนี้สิน
- ช่องว่างรายได้ทำให้ความเหลื่อมล้ำในครอบครัวชัดเจนขึ้น
- สมาชิกครอบครัวต้องทำงานหนักจนขาดเวลาอยู่ด้วยกัน

มิติ : ความไม่มีเสถียรภาพมั่นคงทางการเงิน, ภาระหนี้สิน, ค่าใช้จ่ายสูง

ตัวอย่าง :

- พ่อแม่ต้องทำงานหลายงาน ทำให้เวลาให้กับลูกน้อยลง
- ครอบครัวชนชั้นกลางต้องปรับการใช้ชีวิตเพื่อลดรายจ่าย

2.4 ปัญหาสังคมและพฤติกรรม

- อัตราการหย่าร้างสูงขึ้น
- ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
- การติดสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้เกิดการแยกตัวทางอารมณ์
- ปัญหาสุขภาพจิต เช่น ความเครียด ซึมเศร้า ทั้งในพ่อแม่และลูก

มิติ : ความเครียด, ปัญหาสุขภาพจิต, พฤติกรรมเสี่ยง

ตัวอย่าง :

- ครอบครัวแตกแยก ส่งผลให้เด็กมีปัญหาซึมเศร้า
- การละเลยสุขภาพเนื่องจากงานหนักและความเร่งรีบ

2.5 บทบาททางเพศและค่านิยมที่เปลี่ยนไป

- ผู้หญิงมีบทบาทในตลาดแรงงานมากขึ้น ทำให้รูปแบบการแบ่งงานในบ้านเปลี่ยน
- เพศสภาพและความหลากหลายทางเพศได้รับการยอมรับมากขึ้น แต่บางครอบครัวยังไม่เข้าใจหรือต่อต้าน
- ค่านิยมเรื่องความสัมพันธ์และการเลี้ยงลูกแตกต่างจากอดีต

มิตี : ความแตกต่างของค่านิยมระหว่างวัย, การลดบทบาทของครอบครัว

ตัวอย่าง :

- เด็ก/วัยรุ่นรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างชาติ ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งกับผู้ปกครอง การแต่งงานและการตั้งครอบครัวช้าลง

2.6 ผลกระทบจากโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยี

- การเลี้ยงดูผ่านสื่อดิจิทัล เด็กเติบโตในโลกออนไลน์
- ยุคข้อมูลข่าวสาร ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิกครอบครัว
- ปัญหาการติตเกมหรือโซเชียลมีเดีย

มิตี : การเสพติดมากเกินไป, ความเสี่ยงทางไซเบอร์

ตัวอย่าง :

- เด็กติดโซเชียล มีปัญหาการเรียนและการเข้าสังคม
- ปัญหาการกลั่นแกล้งออนไลน์ (Cyberbullying)

โดยสรุป ปัญหาครอบครัวในศตวรรษที่ 21 เกิดจากการผสมกันของ เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และค่านิยมที่เปลี่ยนไป ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไข อาจส่งผลกระทบต่อทั้ง เด็ก เยาวชน และคุณภาพชีวิตของพลเมืองในอนาคตและเมื่อ วิเคราะห์ความตึงเครียดและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวในศตวรรษที่ 21 ในมิติของเวลา ให้ลึกขึ้น พบว่า :

1. เวลาในการทำงานและภาระเศรษฐกิจ

สาเหตุ : พ่อแม่ต้องทำงานนานขึ้นเพื่อหารายได้เพียงพอ

ผลกระทบต่อครอบครัว :

- เวลาร่วมกับลูกน้อยลง → เด็กขาดการดูแลทางอารมณ์
- ความสัมพันธ์ระหว่างสามี - ภรรยาลดลง → ขัดแย้งเพิ่ม

ตัวอย่าง : พ่อแม่ต้องทำงานล่วงเวลา 10 - 12 ชั่วโมงต่อวัน ทำให้ไม่มีเวลาพูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกับลูก

2. เวลาในการสื่อสารและเชื่อมสัมพันธ์

สาเหตุ : การพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป เช่น สมาร์ทโฟน โซเชียลมีเดีย

ผลกระทบต่อครอบครัว :

- การสนทนาครอบครัวลดลง → ความเข้าใจและความใกล้ชิดลดลง

- เด็กและวัยรุ่นมักสื่อสารกับเพื่อนมากกว่าผู้ปกครอง

ตัวอย่าง : เด็กวัยรุ่นใช้เวลา 4 - 6 ชั่วโมงต่อวันกับเกมออนไลน์ ส่งผลให้เวลาพูดคุยกับพ่อแม่เหลือเพียงไม่กี่นาที

3. เวลาในการเลี้ยงดูและการศึกษา

สาเหตุ : ครอบครัวสมัยใหม่มีเวลาเลี้ยงดูลูกน้อยลง เนื่องจากงานและกิจกรรมเสริมมากขึ้น

ผลกระทบต่อครอบครัว

- เด็กขาดการเรียนรู้เรื่องค่านิยมและวินัยจากครอบครัว

- พฤติกรรมเสี่ยง เช่น การติดสื่อดิจิทัล หรือปัญหาสังคม

ตัวอย่าง : ผู้ปกครองฝากลูกให้โรงเรียนหรือผู้ช่วยเลี้ยงเด็กดูแลมากกว่าเลี้ยงเอง

4. เวลาในการดูแลผู้สูงอายุ

สาเหตุ : ครอบครัวขนาดเล็กและลูกต้องทำงานนอกบ้าน

ผลกระทบต่อครอบครัว

- ผู้สูงอายุขาดการดูแล → ความเหงาและปัญหาสุขภาพจิต

- ภาระของครอบครัวเพิ่มขึ้น → ความตึงเครียดสะสม

ตัวอย่าง : ลูกหลานทำงานต่างจังหวัด ผู้สูงอายุต้องอยู่คนเดียว

สิ่งที่น่าสนใจจากการวิเคราะห์ปัญหาเชิงประจักษ์ คือ การบริหารจัดการเวลาในครอบครัวถูกระบุว่าเป็นประเด็นหลักที่เชื่อมโยงกับอีกสามมิติ ได้แก่ บุคคล เงิน และ

ทรัพยากร การมีเวลาคุณภาพร่วมกันในครอบครัวไม่ได้เป็นเพียงแค่การอยู่ด้วยกัน แต่เป็นโอกาสในการสื่อสาร การเรียนรู้ และการถ่ายทอดคุณค่าจากรุ่นสู่รุ่นอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการเรื่องเวลาที่ไม่มีความหมายจึงเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ "ก่อกองเวลา" ได้อย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยและพฤติกรรมเสี่ยงในเด็กและเยาวชน การแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการเวลาในครอบครัวจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สามารถ "ปลดล็อก" และส่งผลดีต่อการแก้ไขปัญหาในมิติอื่นๆ ได้พร้อมกัน

โลกศตวรรษที่ 21 เต็มไปด้วยความซับซ้อนทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ทำให้สถาบันครอบครัวต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่ไม่เคยมีมาก่อน เช่น การเปลี่ยนโครงสร้างครอบครัว การเร่งรัดของสื่อดิจิทัล และแรงกดดันจากการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การมี **ภาวะผู้นำตนเอง (Self - Leadership)** ของสมาชิกในครอบครัวจึงเป็นกลไกสำคัญในการรักษาเสถียรภาพ ความอบอุ่น และการพัฒนาศักยภาพของครอบครัว ซึ่งสถาบันครอบครัวถือเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นหน่วยพื้นฐานในการหล่อหลอมบุคคลให้เติบโตเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม ในขณะเดียวกัน **ภาวะผู้นำตนเอง (Self - Leadership)** หรือการนำตนเอง CPD เอง เป็นทักษะสำคัญของบุคคลในโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความท้าทาย ความซับซ้อน และการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาความสามารถในการนำตนเอง จึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเข้มแข็งและความมั่นคงของครอบครัว

บทบาทของสถาบันครอบครัวที่ส่งเสริม ภาวะผู้นำตนเอง (Self - Leadership)
แบ่งเป็น 5 ด้าน

- การปลูกฝังค่านิยมและวินัย - ครอบครัวสอนวินัย ความรับผิดชอบ และการกำกับพฤติกรรม
- การเป็นแบบอย่าง (Role Model) - พ่อแม่ที่มีวินัยและควบคุมอารมณ์เป็นต้นแบบให้ลูก

- การสร้างบรรยากาศครอบครัวที่สนับสนุน - เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม ตัดสินใจ และสื่อสารเชิงบวก
 - การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ - สนับสนุนการศึกษา กิจกรรมสร้างสรรค์ และแรงจูงใจภายใน
 - การปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคม - ส่งเสริมการแบ่งปันและการช่วยเหลือผู้อื่น
- การจัดสรรเวลาในครอบครัวจึงไม่ใช่เพียงการแบ่งเวลาเพื่อกิจวัตรประจำวัน แต่ยังเป็นกระบวนการสร้างสมดุลระหว่างการเรียนรู้ การพักผ่อน การทำงาน และการใช้เวลาร่วมกัน เพื่อบ่มเพาะทักษะความรับผิดชอบ การตัดสินใจ และการสะท้อนตนเอง อันเป็นหัวใจของ Self - Leadership

การจัดสรรเวลาของครอบครัวกับการสร้าง ภาวะผู้นำตนเอง (Self - Leadership)

1. มิติการเรียนรู้และพัฒนา

- การจัดเวลาสำหรับการอ่าน การเรียนพิเศษ หรือการฝึกทักษะ
- ฝึกวินัยและความรับผิดชอบในเป้าหมายส่วนบุคคล

2. มิติการพักผ่อนและดูแลสุขภาพ

- เวลาพักผ่อน การออกกำลังกาย และกิจกรรมผ่อนคลาย
- ส่งเสริมความสมดุลกาย - ใจ และสร้าง ภาวะผู้นำตนเอง (Self - Leadership)

3. มิติการใช้เวลาร่วมกันในครอบครัว

- เวลารับประทานอาหารพร้อมหน้า พูดคุย และทำกิจกรรมร่วม
- สร้างทักษะการสื่อสาร การตัดสินใจร่วม และการมีส่วนร่วม

4. มิติการทำงานและหน้าที่

- การแบ่งเวลาทำงานบ้าน งานเรียน งานอาชีพ
- ฝึกความรับผิดชอบและการจัดลำดับความสำคัญ

5. มิติการสะท้อนตนเอง

- การใช้เวลาสำหรับการจดบันทึก สมาธิ หรือ Family Reflection
- ส่งเสริม Self - awareness และ Self - improvement

ตารางเชิงวิเคราะห์ : ความสัมพันธ์ระหว่าง “เวลา” และภาวะผู้นำตนเอง

(Self - Leadership)

มิติการจัดสรรเวลา	กิจกรรมในครอบครัว	ผลที่เกิดต่อ Self - Leadership
การเรียนรู้	อ่านหนังสือ, เรียนออนไลน์	พัฒนา Self-awareness และ Self -motivation
การพักผ่อน	ออกกำลังกาย, นอนหลับเพียงพอ	เสริมวินัยและการควบคุมตนเอง
การใช้เวลาร่วมกัน	กินข้าวพร้อมหน้า, คุยประจำสัปดาห์	ฝึกการสื่อสารและการตัดสินใจ
การทำงานและหน้าที่	แบ่งงานบ้าน, ทำการบ้าน	เสริมความรับผิดชอบและการจัดลำดับความสำคัญ
การสะท้อนตนเอง	เขียนบันทึก, ทำสมาธิ	พัฒนาการทบทวนตนและการกำหนดเป้าหมายชีวิต

กลยุทธ์ในการส่งเสริม ภาวะผู้นำตนเอง (Self - Leadership) สำหรับสถาบันครอบครัว

1. กำหนดตารางเวลาครอบครัวร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและวินัยร่วม
2. ใช้เวลาคุณภาพมากกว่าปริมาณ เน้นความหมายของช่วงเวลาที่อยู่ร่วมกัน
3. สร้างกิจกรรมที่ให้สมาชิกมีส่วนร่วมวางแผน เพื่อฝึกการเป็นผู้นำตนเอง
4. สะท้อนผลและเรียนรู้ร่วมกัน ทุกสัปดาห์หรือทุกเดือน
5. พ่อแม่เป็นแบบอย่างการจัดการเวลา ซึ่งเป็นการสอนโดยตรงและโดยนัย

Self - Leadership ไม่ใช่พรสวรรค์ แต่คือ ทักษะที่ “ปลูกฝังได้” และ “ต้องเริ่มที่บ้าน” ไม่ใช่สิ่งที่จะต้องรอให้โตจึงค่อยเรียนรู้ แต่เป็นทักษะชีวิตที่ต้องปลูกฝังตั้งแต่วัยเยาว์และผู้ที่มิชอบบทบาทสำคัญที่สุดในการหล่อหลอมกลมกล่อมเกลาคือ “ครอบครัว” ครอบครัวที่กล้าให้ลูกคิด กล้าล้มเหลว กล้าตัดสินใจ และรู้จักสะท้อนตนเอง คือ ครอบครัวที่กำลังสร้างผู้นำแห่งอนาคต

ครอบครัว คือ จุดเริ่มต้นของการ สร้าง “วัฒนธรรมพลเมือง” และ หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงคือ แนวทางที่ทำให้ครอบครัวสอนและปลูกฝังสิ่งเหล่านี้อย่างเป็นรูปธรรม การสร้างวัฒนธรรมการเมืองหรือวัฒนธรรมพลเมือง จะต้องสร้างทั้งในและนอกห้องเรียน โดยเป็นการสร้างในแบบของการอบรมบ่มนิสัยในสภาพแวดล้อมจริง ตั้งแต่ในบ้าน ครอบครัว โรงเรียน หมู่เพื่อนฝูง ชุมชน สถานที่ทำงาน ไปจนถึงสังคมและประเทศชาติ โดยมีพ่อแม่ ครูอาจารย์ ญาติเพื่อน ผู้ปกครอง ผู้บังคับบัญชา ลูกน้อง และที่สำคัญคือนักการเมือง เป็นตัวอย่าง หรือ “Role-model”) ที่ดี

ในสังคมไทยมีจุดแข็งและจุดอ่อนหลายประการ เช่น มีจุดอ่อนในเรื่องการขาดวินัย ขาดการเคารพต่อกติกาของบ้านเมือง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ขาดความรับผิดชอบ สิ่งเหล่านี้มีส่วนในการหล่อหลอมวัฒนธรรมพลเมืองหรือวัฒนธรรมการเมืองไทยให้กลายเป็นแบบ "ศรีธนญชัย" คือ หาช่องโหว่ในตัวบทกฎหมาย เพื่อที่จะกระทำผิดโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมหรือจริยธรรม ดังเห็นได้จากการมีระบบอุปถัมภ์ทางการเมือง การซื้อเสียงเลือกตั้ง การทุจริตคอร์รัปชั่นทั้งในทางตรงและทางนโยบายน การจะปรับเปลี่ยนสังคมไทยให้มีมาตรฐานใหม่ตาม วัฒนธรรมการเมืองหรือวัฒนธรรมพลเมือง ที่พึงประสงค์จึงไม่ใช่เรื่องง่าย หรืออาจจะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะทุกคนในสังคมจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง แต่สิ่งหนึ่งที่พึงทำได้ คือ การอบรมสั่งสอนเด็กรุ่นต่อไปให้มีวัฒนธรรมพลเมืองที่ดี โดยการบรรจุเรื่องของ วัฒนธรรมพลเมือง เข้าไปในหลักสูตรการเรียนตั้งแต่อนุบาลจนถึงอุดมศึกษา รวมถึงในหลักสูตรการศึกษานอกห้องเรียน

ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ประธานสถาบันนโยบายศึกษา แสดงปาฐกถาพิเศษว่า การสร้างวัฒนธรรมพลเมืองทำได้ 3 วิธี คือ

1. เกิดโดยธรรมชาติจากการสั่งสมมาเป็นเวลานานในสังคม เช่น ประเทศอังกฤษ
2. เกิดจากการสร้างโดยรัฐ เช่น เยอรมันหลังสงครามโลกครั้งที่สองที่เห็นผลร้ายของวัฒนธรรมพลเมืองแบบเก่าที่เอื้อต่อลัทธิเผด็จการ
3. เกิดจากสถานการณ์จริงที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และตระหนัก ซึ่งหวังว่าประเทศไทยจะเป็นเช่นนี้ในอนาคตอันใกล้

อย่างไรก็ตาม การสร้างวัฒนธรรมพลเมืองต้องใช้เวลาและความอดทน แต่ก็ต้องทำเพราะเป็นรากฐานสำคัญ ทหารเมืองที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม สังคมไทยเคยชินกับสังคมแบบไพร่ฟ้า คือประชาชนไม่มีส่วนร่วม มีหน้าที่เพียงรับคำสั่งอย่างเดียว การจะเปลี่ยนต้องปลูกฝัง กล่อมเกลา สั่งสอน โรงเรียนเป็นสถาบันที่สามารถทำเรื่องนี้ได้โดยครูเป็นผู้ถ่ายทอด การศึกษาต้องนำสังคมในการสร้างคุณค่าการเป็นพลเมือง ในสหรัฐฯ มีการสอนวิชาวัฒนธรรมพลเมืองในหลายโรงเรียน และยังมีการสอนโดยช่องทางอื่นนอกโรงเรียน ผ่านสื่อมวลชน เอ็นจีโอและการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยสร้างยากที่สุด เพราะทุกคนเป็นปัจเจกบุคคล แต่หากสร้างได้ ก็จะสร้างพลเมืองที่มีการไตร่ตรอง ตัดสินใจหาเหตุผล มากกว่าเชื่อตามคำบอกเล่า

ดร. วิชัย ตันศิริ ผู้เขียนหนังสือ "วัฒนธรรมพลเมือง" กล่าวว่า จะพัฒนาการเมืองไทย ต้องทำ 3 ด้าน คือ

1. ปรับเงื่อนไขเศรษฐกิจ-สังคมให้ทุกคน "เกือบ" เท่าเทียมกัน สอง ปรับโครงสร้างการปกครองให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทยและสากล สาม ฝึกฝนประชาชนจากนั้นได้บรรยายถึงรูปแบบประชาธิปไตยทั้ง 5 แบบ [Authoritarian, Judicial, Pluralist, Unity, Strong] โดยยกแนวคิดสัญญาประชาคม [Social Contract] ของ John Locke (ค.ศ. 1632 - 1704) และเจตนารมณ์ทั่วไป (General Will) ของ Jean - Jacque Rousseau (ค.ศ. 1712 - 1778) ให้เห็นถึงวิวัฒนาการของ Strong Democracy ที่มีหลักว่า

- พลเมืองต้องมีความรับผิดชอบ มีวินัย เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ทำผิดกฎหมาย มีจริยธรรม และมีส่วนร่วมทางการเมือง
- ต้องฝึกฝนสิทธิพลเมืองโดยการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการเมืองที่ประชาชนมีส่วนร่วมคือการปกครองตนเอง
- มีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ จากระดับชุมชนถึงระดับชาติ

ประเทศไทยได้รับพระราชทาน **หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง** จากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลที่ 9 เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาประเทศอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยมีแก่นสำคัญ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้เงื่อนไขของความรู้ และคุณธรรมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะเครื่องมือในการวิเคราะห์ และขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยให้การตัดสินใจและการกระทำ เป็นไปอย่างรอบคอบและถูกต้อง สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาในมิติต่างๆ ของครอบครัวได้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเวลา การเงิน การใช้ทรัพยากร หรือการอบรมพฤติกรรม เพื่อให้ครอบครัวสามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นพลังสำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนในระยะยาว หากพิจารณาด้านต่างๆ ดังนี้

1. ปลุกฝังค่านิยมที่พอเพียง

ครอบครัวควรสอนให้สมาชิกใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เช่น การวางแผนใช้เงิน การเก็บออม และการหลีกเลี่ยงหนี้สินเกินตัว พฤติกรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้ครอบครัวมีความมั่นคง แต่ยังช่วยให้สมาชิกเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่รู้จักความพอประมาณและไม่เบียดเบียนสังคม

2. ใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต

การฝึกให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจโดยใช้เหตุผล เป็นการสร้างรากฐานของความคิดประชาธิปไตยที่ดี นำไปสู่การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับความหลากหลาย และรู้จักแยกแยะผลดีผลเสียจากการกระทำของตน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของพลเมืองดี

3. สร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต

ครอบครัวควรปลูกฝังให้สมาชิกมีความอดทน มีวินัย และสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การเตรียมรับมือกับความล้มเหลว การแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ ความสามารถนี้จะช่วยให้สมาชิกในครอบครัวมีความเข้มแข็งภายในและสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างไม่หวั่นไหว

4. ปลูกฝังคุณธรรมและจิตสาธารณะ

ครอบครัวเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ และความสามัคคี การส่งเสริมให้สมาชิกมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การไม่ทิ้งขยะ การเคารพกฎกติกาสังคม ล้วนเป็นการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองอย่างแท้จริง

5. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม

ครอบครัวควรเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกเกิดความผูกพันกับสังคม และพัฒนาเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ให้เป็นผู้มีปัญญาและประพาสติชอบ เรียกว่า สัปปริสธรรม 7 ได้แก่ การรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบจะพบว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับสัปปริสธรรม 7 ในหลายประการ ทั้งในเชิงการดำเนินชีวิตส่วนบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวม

1. รู้จักเหตุ (เหตุบุญ) ↔ ความมีเหตุผล

เศรษฐกิจพอเพียงเน้นการคิดและการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลและข้อมูล ตรงกับหลักธรรมที่ให้บุคคลรู้จักเหตุแห่งการกระทำ เพื่อให้เกิดผลที่ถูกต้องและยั่งยืน

2. รู้จักผล (อัตตัญญู) ↔ การมุ่งผลยั่งยืน

หลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งหวังผลระยะยาว เช่น ความมั่นคงในชีวิต ไม่ใช่ผลประโยชน์ระยะสั้น สอดคล้องกับการรู้จักผลในสัปปุริสธรรม ที่มุ่งให้บุคคลพิจารณาผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำทุกครั้ง

3. รู้จักตน (อัตตัญญู) ↔ ความพอประมาณ

การรู้จักตนเป็นหัวใจของความพอเพียง คือการดำเนินชีวิตตามกำลังความสามารถและทรัพยากรที่มี ไม่ทำเกินตัว ตรงกับหลักธรรมที่ให้บุคคลรู้จักศักยภาพและข้อจำกัดของตนเอง

4. รู้จักประมาณ (มัตตัญญู) ↔ การไม่ฟุ้งเฟ้อ

เศรษฐกิจพอเพียงสอนให้รู้จักใช้จ่ายอย่างพอประมาณ ไม่เกินกำลังและไม่เบียดเบียนผู้อื่น ตรงกับการรู้จักประมาณในสัปปุริสธรรม ที่เป็นการควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสม

5. รู้จักกาล (กาลัญญู) ↔ การจัดการเวลาและโอกาส

หลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการทำสิ่งที่เหมาะสมในกาลเทศะ เช่น การอดทนในยามมี รายจ่ายรอบคอบในยามขาดสน สอดคล้องกับการรู้จักกาลในสัปปุริสธรรม ที่สอนให้เลือกทำสิ่งที่เหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์

6. รู้จักชุมชน (ปริสัญญู) ↔ การอยู่ร่วมกัน

เศรษฐกิจพอเพียงเน้นการพึ่งพาตนเองควบคู่กับการพึ่งพากันในชุมชน ตรงกับการรู้จักชุมชนในหลักธรรม ที่สอนให้เข้าใจสังคม วางตัวเหมาะสม และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

7. รู้จักบุคคล (ปุคคลัญญู) ↔ การเลือกคบและทำงานร่วมกัน

การน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลที่เหมาะสม เข้าใจความสามารถและบทบาทที่แตกต่าง ตรงกับการรู้จักบุคคล ที่เป็นการเลือกคบหาหรือทำงานร่วมกับผู้มีคุณธรรมและปัญญา

ซึ่งหลักคำสอนทางศาสนาเรื่อง สัปบุริสธรรม 7 อันเป็นรากฐานทางจริยธรรมที่ช่วยให้บุคคลมีคุณภาพจากภายในเมื่อรวมกับ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสมดุล

ตารางเปรียบเทียบความสัมพันธ์

สัปบุริสธรรม 7 ความหมาย หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องตัวอย่างการประยุกต์ใช้

1. รู้จักเหตุ (เหตุบุญ)

รู้ที่มาและสาเหตุของสิ่งต่างๆ ความมีเหตุผล - ตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลและเหตุผล ก่อนลงทุนทำการเกษตร ศึกษาสภาพดิน น้ำ และตลาด

2. รู้จักผล (อรรถบุญ)

เข้าใจผลที่จะเกิดขึ้นตามเหตุมุ่งผลยั่งยืน - คำนึงถึงผลระยะยาว วางแผนการใช้ทรัพยากร เพื่อให้มีผลต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงกำไรเร็ว

3. รู้จักตน (อรรถบุญ)

เข้าใจศักยภาพและข้อจำกัดของตน ความพอประมาณ - ทำตามกำลังที่มีใช้รายได้ ตามฐานะ ไม่ก่อหนี้เกินตัว

4. รู้จักประมาณ (มัตตบุญ)

รู้ขอบเขต ความพอดี ไม่ฟุ่มเฟือย การไม่เกินตัว - ใช้อย่างพอเพียงใช้น้ำ ไฟ หรือทรัพยากร อย่างประหยัด

5. รู้จักกาล (กาลบุญ)

ทำสิ่งที่เหมาะสมตามเวลาการจัดการอย่างมีแผน - เลือกรับทำในเวลาที่เหมาะสม เก็บเกี่ยว ผลผลิตตามฤดูกาล เก็บออมเมื่อมีรายได้

6. รู้จักชุมชน (ปรีศัญญ)

เข้าใจบริบทและสังคมรอบข้าง การพึ่งพาอาศัยกัน - สร้างความเข้มแข็งในชุมชน รวมกลุ่ม
ออมทรัพย์หรือวิสาหกิจชุมชน

7. รู้จักบุคคล (บุคคลัญญ)

เลือกคบและทำงานกับคนที่เหมาะสม คุณธรรมและความร่วมมือ - ทำงานกับผู้มีความ

บทที่ 2

วิเคราะห์ สภาวะแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) ต่อบทบาทของสถาบัน ครอบครัวในการสร้างวัฒนธรรมพลเมือง

Strengths - จุดแข็ง (ปัจจัยภายใน)

1. ความใกล้ชิดและความไว้วางใจระหว่างสมาชิก
 - เหมาะสำหรับการถ่ายทอดค่านิยมระยะยาว เช่น ความรับผิดชอบต่อชุมชน และกตีกาสาธารณะ
 - ตัวอย่าง: พ่อแม่เป็นแบบอย่างการจ่ายภาษี ตรงเวลา หรือช่วยงานชุมชน
2. สภาพแวดล้อมที่ปรับแต่งได้ (Flexible learning environment)
 - ครอบครัวปรับกิจกรรมให้เหมาะกับวัยและบริบท เช่น สอนงบครัวเรือน ฝึกการลงคะแนนจำลอง
 - ผสมหลักพอเพียง เช่น สอนการใช้เงินพอประมาณและการออมฉุกเฉิน
3. แรงจูงใจทางอารมณ์และศรัทธา
 - ความรัก - ความผูกพันเพิ่มพลังในการยอมรับค่านิยมใหม่ ๆ เช่น การเสียสละเพื่อส่วนรวม
4. การส่งต่อความรู้เชิงปฏิบัติ (Tacit knowledge)
 - ทักษะการจัดการบ้าน การอนุรักษ์ทรัพยากร ความรู้ท้องถิ่น ถูกถ่ายทอดแบบเห็นจริง
5. ความสามารถบูรณาการหลักพอเพียงเข้ากับชีวิตประจำวัน
 - ตัวอย่าง : ปลูกผักกินเอง ลดรายจ่าย เพิ่มภูมิคุ้มกันครอบครัวต่อวิกฤติอาหาร/ราคา

Weaknesses - จุดอ่อน (ปัจจัยภายใน)

1. ความไม่เท่าเทียมในทรัพยากรและความรู้ของผู้ปกครอง

- ครอบครัวยากจนหรือพ่อแม่การศึกษาต่ำอาจขาดเครื่องมือสอนพลเมืองและหลักพอเพียง

2. เวลาและภาระงานของผู้ปกครอง (Time poverty)

- งานหลายชิ้นทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาทำกิจกรรมร่วมสอนค่านิยม หรือเป็นแบบอย่างสม่ำเสมอ

3. รูปแบบการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม

- เลี้ยงตามใจจนขาดวินัย หรือเข้มงวดจนขาดการคิดเป็นเหตุผล ส่งผลเด็กไม่เรียนรู้การมีเหตุผลและความรับผิดชอบ

4. ขาดระบบสนับสนุนภายในครอบครัว (weak family governance)

- ขาดกติกาภายในบ้าน เช่น การแบ่งงาน การตั้งงบประมาณครอบครัว การประชุมครอบครัว ทำให้การฝึกพลเมืองไม่เป็นระบบ

5. อคติ/ค่านิยมผิดที่สืบทอด

- บางครอบครัวถ่ายทอดความไม่เคารพกติกา หรือทัศนคติแบ่งขั้วทางการเมืองที่ไม่สอดคล้องกับพลเมืองที่มีคุณภาพ

Opportunities - โอกาส (ปัจจัยภายนอก)

1. นโยบายสาธารณะและโครงการส่งเสริมครอบครัว

- โครงการอบรมพ่อแม่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และกิจกรรมชุมชนที่สอดคล้องกับหลักพอเพียง

2. แหล่งความรู้และสื่อออนไลน์

- คอนเทนต์ฝึกทักษะการเงิน จริยธรรม และกิจกรรมครอบครัวที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย

3. แนวโน้มการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และความตระหนักสิ่งแวดล้อม

- กระแสชุมชนท้องถิ่นที่สนับสนุนการพอเพียง เช่น ตลาดชุมชน โครงการเกษตรยั่งยืน

4. เครือข่ายชุมชน/องค์กรพัฒนา

- สามารถให้ทุน ฝึกอบรม และพื้นที่ทดลอง (เช่น โครงการบ้านพอเพียง) ให้ครอบครัวมีตัวอย่างปฏิบัติ

5. การร่วมมือโรงเรียน - ครอบครัว (School - Family Partnerships)

- โรงเรียนสามารถเสริมค่านิยมพลเมือง ร่วมกับครอบครัวเพื่อสร้างการเรียนรู้ต่อเนื่อง

Threats - อุปสรรค (ปัจจัยภายนอก)

1. วัฒนธรรมบริโภคนิยมและสื่อกระแสหลัก

- ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรเกินจำเป็น ขัดกับหลักความพอประมาณ

2. ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและช่องว่างดิจิทัล

- ครอบครัวบางกลุ่มขาดโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้และบริการสนับสนุน

3. ข้อมูลผิด/ข่าวลวง (Misinformation)

- เด็กและผู้ปกครองได้รับอิทธิพลจากข้อมูลที่บิดเบือนเรื่องสิทธิหน้าที่และค่านิยมสังคม

4. ความขัดแย้งทางการเมืองหรือสังคม

- การแบ่งขั้วทำให้ค่านิยมพื้นฐานของพลเมือง เช่น ความเคารพสิทธิผู้อื่นถูกบั่นทอน

5. ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี/เศรษฐกิจแบบฉับพลัน

- วิฤติการณ์งาน/รายได้ ทำให้ครอบครัวโฟกัสแค่เอาตัวรอด จนละเลยการปลูกฝังค่านิยมระยะยาว

บทที่ 3

การวิเคราะห์บทบาทของสถาบันครอบครัวในการปลูกฝังคุณค่าและคุณลักษณะของพลเมืองที่ดี และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาทของสถาบันครอบครัวในการสร้างวัฒนธรรมพลเมืองอย่างยั่งยืน

3.1 กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี : ครอบครัวและพลเมืองในบริบทไทย

3.1.1 สถาบันครอบครัว : นิยามและบทบาทพื้นฐาน

ในทางสังคมวิทยา สถาบันครอบครัวไม่ได้เป็นเพียงแต่กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกัน แต่เป็น "แบบแผนพฤติกรรม" ที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดขึ้น สถาบันนี้มีบทบาทพื้นฐานในการทำหน้าที่ผลิตซ้ำทางสังคม ทั้งในมิติทางกายภาพผ่านการให้กำเนิดสมาชิกใหม่ และในมิติทางสังคมผ่านการถ่ายทอดบรรทัดฐาน ค่านิยม และบทบาทหน้าที่ต่างๆ ความล้มเหลวในการทำหน้าที่ของสมาชิกภายในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นสามีหรือภรรยา ย่อมส่งผลกระทบต่อความสุขและความมั่นคงของชีวิตคู่และครอบครัวโดยรวม

3.1.2 รากฐานครอบครัว (Family Foundation) ที่ดีสร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต ครอบครัวควรปลูกฝังกล่อมเกลาให้สมาชิกมีความอดทน มีวินัย และสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การเตรียมรับมือกับความล้มเหลว การแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ ความสามารถนี้จะช่วยให้สมาชิกในครอบครัวมีความเข้มแข็งภายในและสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างไม่หวั่นไหว สามารถจำแนกมิติที่เกี่ยวข้องได้เป็น

3.1.2.1 รากฐานครอบครัว Foundation : ครอบครัว คือ รากฐานทำหน้าที่เป็นรากฐานทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และจิตวิญญาณ การศึกษาสังคมศาสตร์และจิตวิทยาต่างยืนยันว่า บุคลิกภาพ พฤติกรรม และคุณภาพของสังคมทั้งหมดขึ้นอยู่กับคุณภาพของครอบครัว

แนวคิดหลัก : “Strong Families Build Strong Societies.” ครอบครัวที่มั่นคงย่อมสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งส่งต่อไปยังระบบการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม

บทบาทเชิงโครงสร้างของครอบครัว

1. ฐานทางชีววิทยา (Biological Foundation)

- การสืบพันธุ์และการเลี้ยงดู
- การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพวะ

2. ฐานทางเศรษฐกิจ (Economic Foundation)

- ครอบครัวเป็นทั้ง ผู้ผลิตและผู้บริโภค
- การถ่ายทอดทรัพย์สิน มรดก และทุนทางเศรษฐกิจ
- การจัดการทรัพยากรและเวลา

3. ฐานทางอารมณ์และจิตใจ (Emotional Foundation)

- พื้นทีของความรัก ความผูกพัน ความมั่นคงทางอารมณ์
- ลดความรู้สึกโดดเดี่ยว → ป้องกันปัญหาสังคม เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด

4. ฐานทางสังคมและการเมือง (Civic Foundation)

- ฝึกรวินัย การเคารพกฎเกณฑ์ การทำหน้าที่พลเมือง
- หล่อหลอมความเป็นธรรม ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมในประชาธิปไตย

มิติทางทฤษฎี

- **โครงสร้าง - หน้าที่นิยม (Structural Functionalism)**
ครอบครัวเป็นสถาบันที่รักษาสมดุลของสังคม
- **ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism)**
ความหมายของ “บทบาท” เช่น พ่อ แม่ ลูก เกิดขึ้นในบริบทครอบครัว
- **ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory)**
ครอบครัวสะท้อนความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ อำนาจ และเพศ
- **ทฤษฎีระบบ (Systems Theory)**
ครอบครัวเป็นระบบย่อยที่เชื่อมกับระบบใหญ่ของสังคม → การเปลี่ยนแปลงในครอบครัวส่งผลต่อสังคม

กลไกที่ครอบครัวยุ่งผลต่อสังคม

- การถ่ายทอดค่านิยม → วินัย คุณธรรม จริยธรรม
- ทุณมนุษย์ (Human Capital) → การศึกษาและสุขภาพ
- ทุณสังคม (Social Capital) → ความไว้เนื้อเชื่อใจ การร่วมมือ
- ทุณวัฒนธรรม (Cultural Capital) → ภาษา ประเพณี ศิลปะ

ผลกระทบเชิงลึกลับ

- ครอบครัวที่เข้มแข็ง → พลเมืองมีคุณภาพ → สังคมมั่นคง
- ครอบครัวที่อ่อนแอ → เพิ่มความเสี่ยงปัญหาสังคม เช่น ความรุนแรง ความยากจน การเสื่อมถอยของค่านิยม
- ครอบครัวเป็น “กลไกเชิงป้องกัน” (Preventive Mechanism) ต่อปัญหาสังคมระยะยาว

ครอบครัวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

- SDG 3 → สุขภาพดี
- SDG 4 → การศึกษาที่มีคุณภาพ
- SDG 5 → ความเท่าเทียมทางเพศและบทบาทสตรีในครอบครัว
- SDG 10 → ลดความเหลื่อมล้ำ (โอกาสของเด็ก)
- SDG 16 → สังคมสงบสุขและมีสถาบันเข้มแข็ง

3.1.2.2 ความรัก ความอบอุ่น การดูแลซึ่งกันและกัน **Affections** : ความรัก ความห่วงใย ความอบอุ่น ที่สมาชิกครอบครัวมีต่อกันแสดงออกผ่านการกอด พุดคุย เอาใจใส่ และการให้กำลังใจเป็น “ทุนทางอารมณ์” (Emotional Capital) ที่สร้างความมั่นคงทางจิตใจ รากฐานครอบครัว: เป็นพื้นฐานทางอารมณ์ สังคม เศรษฐกิจ และคุณธรรม ที่ครอบครัวสร้างขึ้นเพื่อหล่อหลอมบุคคลและสังคม

บทบาทหลักของ Affections ในรากฐานครอบครัว:

- 1. สร้างความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Foundation)
- 2. สร้างพฤติกรรมทางสังคม (Social Foundation)
- 3. หล่อหลอมค่านิยมและวัฒนธรรม (Moral & Cultural Foundation)

กลไกที่ Affections ส่งผลต่อรากฐานครอบครัว

- การถ่ายทอดความรักและค่านิยม → สร้างพฤติกรรมทางศีลธรรม
- การสนับสนุนทางอารมณ์ → ลดความเครียด ป้องกันปัญหาสังคม
- การสร้างความผูกพันและความไว้วางใจ → พัฒนาทุนสังคม (Social Capital)
- การเรียนรู้ทักษะชีวิตและความรับผิดชอบ → เตรียมพร้อมการเป็นพลเมืองคุณภาพ

ผลกระทบเชิงลึกต่อสังคม

ความเข้มของ Affections	ผลต่อครอบครัว	ผลต่อสังคม
สูง	ครอบครัวมั่นคง ผูกพันและสนับสนุนสมาชิก	พลเมืองมีคุณภาพ สังคมสงบสุขและมีความยั่งยืน ความเสี่ยงต่อปัญหาสังคม
ต่ำ	ครอบครัวเปราะบาง ขาดการสนับสนุนและความไว้วางใจ	เช่น อาชญากรรม ความรุนแรง การเสื่อมของค่านิยม

3.1.2.3 การเป็นที่ปรึกษา ปลูกฝังคุณธรรม Moral Mentorship หมายถึง กระบวนการที่ “ผู้ให้คำปรึกษา (Mentor)” ทำหน้าที่เป็น แบบอย่างทางศีลธรรม ควบคู่ไปกับการเป็นที่ปรึกษาในการดำเนินชีวิต การตัดสินใจ และการสร้างบุคลิกภาพของ “ผู้รับคำปรึกษา (Mentee)”

Moral Mentorship” คือแนวคิดการให้คำแนะนำและการเป็นที่ปรึกษาที่ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะการพัฒนาทักษะหรือความรู้ แต่เน้น **การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี** ให้กับผู้ที่อยู่ภายใต้การดูแลหรือการเรียนรู้ โดยมีแก่นสำคัญดังนี้:

ครอบครัว: พื้นฐานของ Moral Mentorship

- **ครอบครัวเป็น “Mentor แรก” ของชีวิต**

เด็กซึมซับค่านิยม คุณธรรม และแบบแผนการใช้ชีวิตจาก พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ผ่าน การเลี้ยงดูและพฤติกรรมที่เห็นทุกวัน

- **บทบาทพ่อแม่ในฐานะ Moral Mentor**

ไม่ใช่เพียงการอบรมสั่งสอน แต่รวมถึงการเป็นต้นแบบที่มีคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ การแบ่งปัน ความอดทน

- **ครอบครัวจึงเป็น Foundation of Moral Transmission** ที่ปูรากฐานให้ลูกหลานสามารถยึดถือและต่อยอดในโรงเรียน สังคม และองค์กร

ความสัมพันธ์เชิงระบบ

- **Family Foundation** → ปลูกฝังค่านิยมและบ่มเพาะความดี → ก่อเกิด **Moral Mentorship** ภายในบ้าน

- **เมื่อบุคคลเติบโต** → รับ **Moral Mentorship** ภายนอก (ครู, ผู้นำชุมชน, ผู้นำองค์กร) → เสริมและต่อยอดจากสิ่งที่ครอบครัววางไว้

- **สุดท้าย** → บุคคลกลับไปทำหน้าที่เป็น **Moral Mentor รุ่นใหม่** ในครอบครัวของตนเอง → เกิดวงจรต่อเนื่อง

ประโยชน์ของการเชื่อมโยง

- **เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม (Social Immunity):** ครอบครัวที่มี Moral Mentorship จะทำให้สมาชิกมีกรอบคุณธรรมด้านทานค่านิยมด้านลบ

- **สร้างพลเมืองที่ดี (Good Citizenship):** ครอบครัวเป็นรากฐาน และ Moral Mentorship คือเครื่องมือในการขยายผลไปสู่ระดับสังคม
- **ยั่งยืน (Sustainability) :** การปลูกฝังคุณธรรมในครอบครัวและการมี Mentor ในแต่ละช่วงวัย ทำให้เกิดการสืบต่อโดยไม่ขาดตอน

มิติทางทฤษฎี

1. ทฤษฎีการกล่อมเกลาทางสังคม (Socialization Theory)

- ครอบครัวถือเป็น *primary socialization agent* ที่ปลูกฝังคุณธรรมตั้งแต่วัยเยาว์
- Moral Mentorship เกิดขึ้นผ่านการเลียนแบบ (Modeling), การเสริมแรง (Reinforcement) และการสะท้อนคิด (Reflection)

2. ทฤษฎีคุณธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Moral Development Theory)

- พ่อแม่และครอบครัวคือฐานการพัฒนา *moral reasoning* ของเด็กในช่วง Pre-conventional และ Conventional stage
- Mentor (พ่อแม่/ครู/ผู้นำ) ทำหน้าที่เป็น *scaffolding* เพื่อพัฒนาไปสู่ระดับ Post-conventional

3. ทฤษฎีทุนทางสังคม (Social Capital Theory – Putnam)

- Family Foundation คือ *bonding social capital*
- Moral Mentorship คือกระบวนการใช้ทุนนี้ไปสร้าง *bridging & linking capital* ในสังคมวงกว้าง

มิติผลกระทบต่อสังคม

- **ระดับบุคคล :** มีภูมิคุ้มกันทางศีลธรรม สามารถต้านทานค่านิยมบริโภคนิยม/คอร์รัปชัน
- **ระดับครอบครัว:** ครอบครัวกลายเป็น *moral incubator* ที่สร้างสมาชิกคุณภาพ

- **ระดับองค์กร/ชุมชน:** ผู้นำที่เติบโตจากครอบครัวที่มี Moral Mentorship จะสร้าง *ethical culture* ในที่ทำงาน
- **ระดับสังคม/ประเทศ :** เกิด *moral citizenship* → พลเมืองที่มีคุณภาพทั้งจิตใจและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ตัวอย่างการประยุกต์

- **ในครอบครัว:** พ่อแม่เล่านิทานที่สอดแทรกคุณธรรม และปฏิบัติจริงให้ลูกเห็น → การเรียนรู้แบบ *Implicit Moral Mentorship*
- **ในโรงเรียน:** ครูเสริมบทบาทครอบครัว โดยให้เด็กสะท้อนสิ่งที่เรียนรู้จากบ้านมา เชื่อมกับกิจกรรมคุณธรรม
- **ในองค์กร:** ผู้นำที่มีพื้นฐานคุณธรรมจากครอบครัว สามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใสและยุติธรรม

จุดท้าทาย

- ครอบครัวแตกแยก → เด็กขาด Moral Mentor ที่แท้จริง
- ความเร่งรีบของสังคม → เวลาของพ่อแม่ลดลง
- อิทธิพลสื่อดิจิทัล → Mentor นอกครอบครัว (influencer, media) อาจเบี่ยงเบนคุณธรรม

➡ ทำให้สังคมต้องสร้าง “เสริมแรงสองระบบ”

- ครอบครัว (Family Foundation) เป็นรากฐาน
- โรงเรียน/ชุมชน/องค์กร เป็น Mentor เสริม เพื่อปิดช่องว่าง

ดังนั้น Family Foundation คือดิน และ Moral Mentorship คือวิธีการเพาะเมล็ดพันธุ์คุณธรรม หากครอบครัวแข็งแรงและมี Moral Mentor ที่แท้จริง จะทำให้สังคมในวงกว้างเจริญเติบโต

การเป็นที่ปรึกษา ปลุกฝังคุณธรรม Moral Mentorship อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่คือ การใช้ชีวิตเป็นแบบอย่าง (Living Example) และ การสร้างแรงบันดาลใจเชิงคุณธรรม (Moral Inspiration) จึงเป็นทั้งกระบวนการ “สอน” และ “กล่อมเกลา” ให้ผู้รับคำปรึกษาสามารถพัฒนาตนเองและมีคุณธรรมในทุกมิติของชีวิต

ความยั่งยืนของ Moral Mentorship

- **เชิงระบบ (Systematic)** : ต้องมีโครงสร้างรองรับ เช่น ระบบพี่เลี้ยงในโรงเรียน ครอบครัวยุคใหม่ หรือองค์กร → ไม่พึ่งพาบุคคลเพียงคนเดียว
- **เชิงกิจกรรม (Practical)** : ปลุกฝังผ่านกิจกรรมที่ปฏิบัติได้จริง เช่น จิตอาสา การแก้ปัญหา ชุมชน → ทำให้คุณธรรมไม่เป็นเพียงแนวคิดนามธรรม
- **เชิงวัฒนธรรม (Cultural)** : ใช้เรื่องเล่า พิธีกรรม และค่านิยมท้องถิ่นเป็นสื่อกลาง เพื่อให้คุณธรรมฝังรากในสังคม
- **เชิงรุ่นสู่รุ่น (Intergenerational Transfer)** : ส่งต่อผ่านครอบครัว ครู และ ชุมชน → ทำให้เกิดการสืบทอดคุณธรรมระยะยาว

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

- **ระดับบุคคล** : ผู้รับคำปรึกษามีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถตัดสินใจบนพื้นฐานคุณค่า
- **ระดับสังคม** : สร้างพลเมืองคุณภาพ มีความรับผิดชอบ และยึดมั่นในประโยชน์ส่วนรวม
- **ระดับประเทศและโลก** : สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะ SDG 4 (การศึกษา), SDG 16 (สังคมยุติธรรมและสถาบันเข้มแข็ง)

3.1.2.4 **แรงบันดาลใจ (Inspiration)** ถือเป็นพลังทางจิตใจที่ช่วยผลักดันให้มนุษย์ สร้างสรรค์ ลงมือทำ และพัฒนาตนเอง ขณะที่สถาบันครอบครัวถือเป็นรากฐานแรกสุด

ของชีวิตมนุษย์ ซึ่งไม่เพียงแต่ทำหน้าที่หล่อหลอมพฤติกรรม แต่ยังเป็นแหล่งบ่มเพาะแรงบันดาลใจที่สำคัญ จึงเป็น “พลังนามธรรม” ที่เกิดขึ้นจากรากฐานครอบครัว และครอบครัวเองก็เป็น “แหล่งเพาะแรงบันดาลใจ” ที่สำคัญที่สุดในชีวิตมนุษย์ โดยเชื่อมโยงทั้งด้านอารมณ์ คุณค่า และความมุ่งหมายในชีวิต

ความสัมพันธ์ระหว่าง **Inspiration (แรงบันดาลใจ)** กับ **สถาบันครอบครัว** เป็นประเด็นที่ลึกซึ้งและมีมิติทั้งทางสังคม จิตวิทยา และการพัฒนาเชิงวัฒนธรรม ครอบครัวถือเป็น “แหล่งบ่มเพาะ” แรกสุดที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคคล ไม่ว่าจะเป็นค่านิยม ความเชื่อ หรือทัศนคติที่ใช้กำหนดวิถีชีวิตในอนาคต

มิติทางปรัชญาและแนวคิด

- ครอบครัวถูกมองว่าเป็น “สถาบันแรกของมนุษย์” ที่กำหนดโลกทัศน์ (Worldview) ของสมาชิก
- แนวคิดเชิงจิตวิทยา เช่น *Bandura's Social Learning Theory* ชี้ว่า แรงบันดาลใจส่วนใหญ่เกิดจากการเลียนแบบ (Modeling) ซึ่งครอบครัวคือแบบอย่างใกล้ชิดที่สุด
- ในเชิงปรัชญาตะวันออก ครอบครัวถือเป็น “ศูนย์กลางคุณธรรม” ที่ปลูกฝังแรงบันดาลใจผ่านคุณค่าทางศีลธรรม (เช่น ความเพียร กตัญญู ความรักที่ไม่มีเงื่อนไข)

มิติทางจิตวิทยาและอารมณ์

- ครอบครัวทำหน้าที่สร้าง **Emotional Security** → เมื่อสมาชิกได้รับความอบอุ่น ความรัก และการยอมรับ จะเกิดแรงบันดาลใจเชิงบวก เช่น ความมั่นใจในการแสวงหาความรู้และความสำเร็จ
- ครอบครัวที่มี **Positive Parenting** (การเลี้ยงดูเชิงบวก) ส่งผลให้เด็กกล้า “ฝัน” และ “ลงมือทำ” โดยมีแรงบันดาลใจเป็นพลังขับเคลื่อน
- ในทางกลับกัน ครอบครัวที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งอาจทำให้แรงบันดาลใจถูกบดเป็อน → แรงบันดาลใจมาจากความต้องการ “เอาตัวรอด” หรือ “พิสูจน์ตนเอง”

มิติทางสังคมและวัฒนธรรม

- ครอบครัวคือ “หน่วยเล็กที่สุดของสังคม” ที่ผลิตแรงบันดาลใจซึ่งจะขยายสู่ระดับชุมชนและประเทศชาติ
- ตัวอย่าง : ครอบครัวที่ปลูกฝังคุณค่าการทำประโยชน์เพื่อสังคม มักสร้างแรงบันดาลใจให้ลูกหลานทำงานเพื่อส่วนรวม
- วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น นิทานพื้นบ้าน เรื่องเล่า หรือพิธีกรรมในครอบครัว เป็นเครื่องมือสร้างแรงบันดาลใจเชิงวัฒนธรรม

ผลกระทบระยะยาว

- **ระดับบุคคล :** แรงบันดาลใจจากครอบครัวหล่อหลอมให้เกิดอัตลักษณ์ ความพากเพียร และการกำหนดเป้าหมายชีวิต
- **ระดับสังคม :** ครอบครัวที่เข้มแข็งสามารถผลิตคนที่มีแรงบันดาลใจสูง → เป็นทุนมนุษย์ (Human Capital) ที่สร้างนวัตกรรมและการพัฒนาสังคม
- **ระดับรุ่นสืบต่อ :** แรงบันดาลใจจากครอบครัวสามารถถ่ายทอดข้ามรุ่น → เป็นมรดกทางจิตวิญญาณ

การเชื่อมโยงกับแนวคิดสมัยใหม่

- **Self - Determination Theory (SDT) :** ครอบครัวมีบทบาทตอบสนองความต้องการทางจิตวิทยาพื้นฐาน 3 ประการ (ความเป็นอิสระ ความสามารถ และความสัมพันธ์) ซึ่งส่งผลต่อแรงบันดาลใจที่ยั่งยืน
- **Family Foundation Concept :** ครอบครัวคือฐานรากที่ทำให้แรงบันดาลใจไม่ใช่เพียง “ไฟชั่วคราว” แต่กลายเป็น “พลังระยะยาว” ซึ่งนั่นคือ พลังทางสังคมที่จะนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมพลเมืองที่มั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

ดังนั้น Inspiration จึงไม่ใช่เพียงความรู้สึกเฉพาหน้า แต่เป็น พลังทางสังคม วัฒนธรรม ที่ถูกบ่มเพาะจากครอบครัว และส่งผลต่อการพัฒนาในทุกระดับของชีวิตมนุษย์

3.1.2.5 การเรียนรู้ของครอบครัว. (Learning) ครอบครัวถือเป็นสถาบันการศึกษา ชีวิตแห่งแรกและสำคัญที่สุดที่บุคคลได้รับประสบการณ์ คุณค่า และทักษะต่าง ๆ ตั้งแต่วัยเยาว์ การเป็นพื้นที่เรียนรู้ของครอบครัวไม่ได้จำกัดเพียงการสอนโดยตรง แต่รวมถึงการเรียนรู้ผ่าน การสังเกตและเลียนแบบ การสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์ และกิจกรรมร่วม บทความฉับนี้มุ่งวิเคราะห์เชิงลึกถึงบทบาทของครอบครัวในฐานะ พื้นที่เรียนรู้เชิงคุณภาพและยั่งยืน เพื่อสร้างรากฐานบุคลิกภาพและพลเมืองคุณภาพในสังคม

กลไกการเรียนรู้ในครอบครัว

- การเรียนรู้โดยการเลียนแบบ (Modeling) : เด็กเรียนรู้จากพฤติกรรมของผู้ปกครอง และพี่น้อง
- การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมร่วม (Shared Experience) : เช่น การทำอาหาร ทำงานบ้าน ทำกิจกรรมอาสา
- การเรียนรู้จากการเล่าเรื่อง (Storytelling) : เรื่องราวและประสบการณ์ชีวิตของสมาชิกสร้างแรงบันดาลใจและค่านิยม
- การเรียนรู้เชิงสะท้อน (Reflective Learning) : การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การวิพากษ์และสะท้อนผลลัพธ์จากประสบการณ์

ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นพื้นที่เรียนรู้

1. คุณภาพความสัมพันธ์ในครอบครัว : ความรัก ความไว้วางใจ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน
2. การสื่อสารที่สร้างสรรค์ : การฟังเชิงลึก การเปิดใจพูดคุยอย่างตรงไปตรงมา
3. บรรยากาศที่ปลอดภัย : สมาชิกกล้าแสดงออกโดยไม่กลัวการถูกตำหนิ

4. **วัฒนธรรมการเรียนรู้ :** การสนับสนุนการอ่าน การทดลองสิ่งใหม่ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

5. **การจัดการเวลาในครอบครัว:** การใช้เวลาอย่างมีคุณภาพเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน

สรุปเชิงวิเคราะห์ของการเป็นพื้นที่การเรียนรู้ของครอบครัว **Family as a Learning Space**

ประเด็น	รายละเอียด	ผลต่อความยั่งยืน
คุณลักษณะของครอบครัว	ความรัก ความไว้วางใจ การสนับสนุน	สร้างรากฐานความมั่นคงทาง อารมณ์และจริยธรรม
กลไกการเรียนรู้	เลียนแบบ กิจกรรมร่วม เล่าเรื่อง สะท้อน	พัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์ และทักษะชีวิต
ระบบและกิจกรรม	จัดเวลา การสนับสนุน กิจกรรมสร้างสรรค์	ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ และต่อเนื่อง
การสืบทอดวัฒนธรรม	ถ่ายทอดค่านิยมและ ภูมิปัญญาข้ามรุ่น	การเรียนรู้มีความต่อเนื่อง และยั่งยืน

การพิจารณาในมุมมองขยายบทบาทของครอบครัวที่เกิดการเรียนรู้

- **ระดับบุคคล :** ครอบครัวสร้างคุณธรรมและทักษะชีวิตให้สมาชิก
- **ระดับสังคม :** ครอบครัวเป็นหน่วยผลิตพลเมืองที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบ
- **ระดับวัฒนธรรม :** ครอบครัวสืบทอดค่านิยมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- **ระดับโลก :** ครอบครัวช่วยสมาชิกปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยี

ผลกระทบระยะยาว

- สมาชิกมี **ทุนชีวิต (Life Capital)** ทั้งคุณธรรม ความรู้ และทักษะที่ติดตัวตลอดชีวิต

- ครอบครัวเข้มแข็ง → ชุมชนและสังคมเข้มแข็ง
- สร้าง **สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society)** ที่สนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs : Quality Education, Reduced Inequalities, Strong Institutions)

3.1.2.6 การเลี้ยงดูกลุ่มเยาวชนทางสังคม (Youth Nurturing) คือกระบวนการดูแล ส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพของเยาวชนให้เติบโตอย่างสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม โดยมุ่งเน้นให้เยาวชนสามารถมี **Self-Leadership, Social Responsibility และ Emotional Resilience** สถาบันครอบครัวถือเป็น **หน่วยแรก** ของสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชนเพราะครอบครัวเป็นทั้ง **ระบบทางสังคม และอารมณ์** ที่ส่งผลต่อความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของเด็กตั้งแต่เกิด การดูแล และปลูกฝังเยาวชน (Youth Nurturing) ผ่านครอบครัว เป็นกระบวนการเชิงระบบที่ส่งผลต่อ **คุณธรรม ทักษะชีวิต ภูมิคุ้มกันทางอารมณ์ และความสามารถทางสังคม** ของเยาวชน ซึ่งเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะด้านการศึกษาและความเท่าเทียม **Youth Nurturing** ในบริบทครอบครัวจึงไม่ใช่แค่การดูแลประจำวัน แต่เป็นกระบวนการสร้างรากฐานคุณธรรม ทักษะชีวิต การคิดเชิงวิพากษ์ และภูมิคุ้มกันทางอารมณ์ ที่สะท้อนต่อความสามารถในการปรับตัวของเยาวชนต่อโลกยุคปัจจุบัน

หากพิจารณากรอบทฤษฎีและแนวคิดที่สัมพันธ์กัน

- **ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคม (Social Learning - Bandura)**

- การเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ในครอบครัวเป็น **กลไกสำคัญ** ของการพัฒนาพฤติกรรมเชิงบวกและการเรียนรู้ค่านิยม
- การสังเกตและการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก (Positive Reinforcement) จะสร้าง **Self - Efficacy** และความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง

- ทฤษฎีระบบนิเวศน์ของมนุษย์ (Ecological Systems - Bronfenbrenner)

- ครอบครัวอยู่ใน **Microsystem** ของเยาวชน และมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรม และทักษะชีวิต
- ปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัวจะส่งผลต่อ **Mesosystem** (ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและโรงเรียน) และต่อ **Macrosystem** (วัฒนธรรมและค่านิยมสังคม)
- การจัดการเชิงระบบของครอบครัว (เช่น เวลา การสื่อสาร กิจกรรมร่วม) เป็นตัวแปรสำคัญต่อพัฒนาการเชิงบวก

- ทฤษฎีการพัฒนาเยาวชนเชิงบวก (Positive Youth Development - PYD)

- การสนับสนุน 5C's : Competence, Confidence, Connection, Character, Caring
- ครอบครัวที่เข้มแข็งช่วยให้เยาวชน **Internalize 5C's** เป็นพฤติกรรมและนิสัยประจำตัว

3.1.2.6.1 บทบาทเชิงลึกของครอบครัวในการ Nurturing Youth การสร้าง

รากฐานคุณธรรมเชิงระบบ (Systemic Moral Mentorship)

- ครอบครัวเป็นแหล่ง **Moral Mentorship** ที่มีโครงสร้างชัดเจน:
 1. แบบอย่างเชิงบวกของพ่อแม่/ผู้ปกครอง
 2. การอธิบายและสะท้อนพฤติกรรมเชิงคุณธรรม
 3. การส่งเสริมการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและมีความรับผิดชอบ

การพัฒนาทักษะชีวิตและศักยภาพ

- ครอบครัวเป็น **Laboratory of Life Skills** โดยให้เยาวชนได้ทดลองและฝึกฝน :
 - การคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (Problem Solving & Critical Thinking)
 - การจัดการเวลาและความรับผิดชอบ (Time & Responsibility Management)
 - การสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration & Communication)

การสร้างภูมิคุ้มกันทางอารมณ์ (Emotional & Psychological Resilience)

- ครอบครัวเป็น **Safe Haven** สำหรับเยาวชน
- กลไกเชิงลึก : การรับฟังเชิงลึก การให้คำปรึกษา การสนับสนุนทางอารมณ์ และการสะท้อนพฤติกรรมเชิงบวก
- ส่งผลให้เยาวชนสามารถ **รับมือความเครียดและความท้าทายในสังคมยุคใหม่**

การสร้างเครือข่ายสังคมและการมีส่วนร่วมเชิงบวก

- ครอบครัวสอนให้เยาวชนรู้จัก **การสร้างสัมพันธ์เชิงบวกและการมีส่วนร่วมกับสังคม**
- การปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคม (Civic Responsibility) และการเป็นพลเมืองคุณภาพ

3.1.2.6.2 กลไกเชิงระบบในการ Nurturing Youth ผ่านครอบครัว

กลไก	รายละเอียดเชิงลึก	ผลเชิงระบบต่อเยาวชน
แบบอย่างเชิงคุณธรรม	พ่อแม่/ผู้ปกครองปฏิบัติตนอย่างถูกต้องต่อสังคม	เยาวชน Internalize คุณธรรม เป็นพฤติกรรมประจำตัว
กิจกรรมร่วม	ทำงานบ้าน, กิจกรรมอาสา, กีฬา, โครงการชุมชน	พัฒนาทักษะชีวิต ความคิดสร้างสรรค์ และ Social Capital
การสนทนา/สะท้อนคิด	เปิดพื้นที่แสดงความคิดเห็น สะท้อนผลจากการกระทำ	พัฒนาความคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
Mentorship และ Coaching	พ่อแม่/ผู้ปกครองให้คำปรึกษาเชิงบวก	เพิ่มความมั่นใจ Self-Efficacy และภูมิคุ้มกันทางอารมณ์
การสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต	สนับสนุนการศึกษาและการเรียนรู้นอกหลักสูตร	สร้างนิสัยรักการเรียนรู้ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว

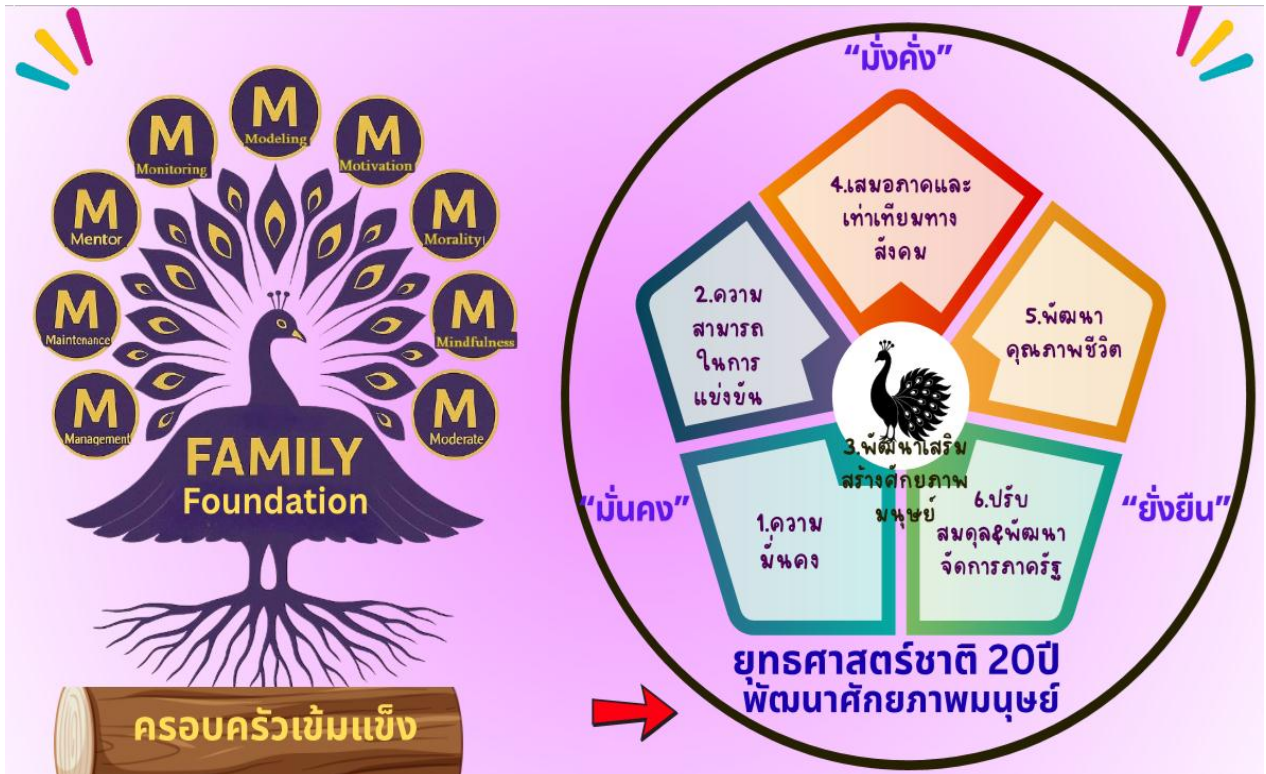
3.1.2.6.3 ปัจจัยเชิงระบบที่เอื้อต่อ Youth Nurturing

1. ความเข้มแข็งของครอบครัว - ความรัก ความไว้วางใจ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน
2. วัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในครอบครัว - การสนับสนุนการเรียนรู้ สิ่งใหม่ และการทดลอง
3. โครงสร้างการจัดการเวลาและกิจกรรมร่วม - การวางแผนกิจกรรมที่เหมาะสมและต่อเนื่อง
4. การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์และสะท้อนผลลัพธ์ - การเปิดใจ รับฟังเชิงลึก และการวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์
5. เครือข่ายสนับสนุนภายนอกครอบครัว - โรงเรียน ชุมชน และองค์กรเยาวชนที่สนับสนุน

3.1.2.6.4 ผลลัพธ์เชิงลึกของ Youth Nurturing ผ่านครอบครัว

- **คุณธรรมและจริยธรรม:** เยาวชนตัดสินใจโดยคำนึงถึงคุณค่าและส่วนรวม
- **ทักษะชีวิตและความสามารถในการปรับตัว :** การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- **ภูมิคุ้มกันทางอารมณ์และจิตใจ :** สามารถรับมือความเครียดและความท้าทาย
- **พลเมืองคุณภาพและผู้สร้างสรรค์สังคม :** เป็นเยาวชนที่สามารถนำความรู้และคุณค่ากลับมาพัฒนาชุมชนและสังคม

การ Nurturing Youth ผ่านสถาบันครอบครัวเป็น กระบวนการเชิงระบบที่ซับซ้อนและต่อเนื่อง ในการสร้างรากฐานคุณธรรม ทักษะชีวิต และ ภูมิคุ้มกันทางสังคม ครอบครัวที่เข้มแข็งไม่เพียงสร้างเยาวชนที่มีคุณธรรมและทักษะชีวิตให้เยาวชนตั้งแต่วัยเด็ก การสนับสนุนเยาวชนผ่านครอบครัวที่เข้มแข็งเป็น การลงทุนทางสังคมที่สำคัญและยั่งยืน อีกทั้งยังสร้าง พลเมืองคุณภาพที่สามารถปรับตัวต่อโลกยุคใหม่ การสนับสนุนเยาวชนในเชิงลึกนี้จึงเป็น การลงทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ยั่งยืนที่สุด ซึ่งช่วยให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองคุณภาพของสังคม

3.1.2 พลเมืองที่ดี: คุณค่าและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

คุณลักษณะของพลเมืองที่ดีในบริบทสังคมไทยมีความครอบคลุมทั้งมิติเชิงพฤติกรรมและมิติเชิงจิตสำนึก โดยเอกสารวิจัยได้ระบุคุณสมบัติที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ การเคารพกฎหมายและสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น, การมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่, การมีความซื่อสัตย์สุจริต, และการใช้เหตุผล ใจกว้าง และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น นอกจากนี้ ยังมีคุณค่าที่ฝังลึกในจิตสำนึกของความเป็นไทย เช่น การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การเสียสละ, ความกล้าหาญทางจริยธรรม, และความสามัคคี คุณลักษณะเหล่านี้ยังมีการสอดแทรกคุณค่าจากหลักศาสนาและวัฒนธรรมไทยอย่างชัดเจน เช่น ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รวมถึงคุณธรรมแบบทศพิธราชธรรม ซึ่งประกอบด้วย ทาน, ศีล, บริจาค, อหิวา, มัทวะ, ตปะ, อักโกธะ, อวิหิงสา, ชันติ และอวิโรธนะ ซึ่งเป็นรากฐานในการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงบวกในสังคม

ตารางที่ 1 สรุปคุณลักษณะของพลเมืองที่ดีในบริบทสังคมไทย

คุณลักษณะ	คำอธิบาย
การมีคุณธรรมและจริยธรรม	เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมถึงความซื่อสัตย์สุจริตและสติปัญญา
การเคารพบุคคลและสถาบัน	เคารพพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ ครูอาจารย์ และเพื่อน รวมถึงเคารพสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
ความมีระเบียบวินัย	การยึดมั่นในการอยู่ร่วมกันโดยปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมและควบคุมตนเองได้
ความรับผิดชอบต่อหน้าที่	การทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ และยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อผู้อื่นหรือสังคม
การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	มีจิตสำนึกในการทำเพื่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน
การใช้เหตุผลและใจกว้าง	รู้จักคิดวิเคราะห์และโต้แย้งด้วยเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
ความขยันหมั่นเพียรและความอดทน	มีความพยายามและสามารถเผชิญกับความยากลำบากอย่างเข้มแข็ง
การประหยัดอดออม	รู้จักคุณค่าและใช้จ่ายอย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือย
ความสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูล	ร่วมกันคิด วางแผน และทำงานเพื่อส่วนรวม มีน้ำใจต่อผู้อื่น

3.1.3 หลัก 9 M กลไกการขับเคลื่อน Family Foundation ที่ดีสร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต : Family Foundation เป็นแนวคิดที่มองครอบครัวเป็น หน่วยงานของสังคม ซึ่งทำหน้าที่ไม่เพียงแต่การดูแลสมาชิก แต่เป็น แหล่งเรียนรู้ สร้างคุณธรรม และพัฒนาศักยภาพเยาวชน การขับเคลื่อน Family Foundation ต้องอาศัย กลไกเชิงระบบที่สอดประสานทั้งด้านคุณธรรม ทักษะชีวิต การจัดการเวลา และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว Family Foundation เป็น ระบบเชิงนิเวศน์ภายในครอบครัว ที่มีเป้าหมายในการสร้าง :คุณธรรมและจริยธรรม (Moral Foundation)

1. ศักยภาพเยาวชนและทักษะชีวิต (Youth & Life Skills Development)
2. ความสัมพันธ์และความเข้มแข็งของครอบครัว (Family Cohesion)
3. การสร้างพลเมืองคุณภาพและเครือข่ายสังคม (Social Capital & Civic Engagement)

การปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมเชิงระบบ (Systemic Moral Mentorship)

- ครอบครัวเป็น Mentorship เชิงคุณธรรม ที่มีโครงสร้างและวงจรต่อเนื่อง
- กลไกเชิงลึก:
 - Modeling แบบเชิงพฤติกรรม: พ่อแม่/ผู้ปกครองปฏิบัติจริงตามคุณธรรม
 - Reflective Dialogue: การอภิปรายและสะท้อนผลลัพธ์จากพฤติกรรมของสมาชิก
 - Ritual & Norm Integration: การสร้างกิจวัตรประจำวันที่ฝังคุณค่าทางสังคม เช่น การแบ่งปัน การขอบคุณ

การสร้างความเข้มแข็งของความสัมพันธ์ครอบครัว (Family Bonding & Cohesion)

- ครอบครัวเป็น ระบบทางอารมณ์ (Emotional System) ที่สนับสนุนและเชื่อมโยงสมาชิก
- กลไกเชิงลึก :

- **กิจกรรมร่วมเชิงกลยุทธ์ (Structured Family Activities):** ทำงานบ้าน กิจกรรมอาสา หรือโครงการสร้างสรรค์
- **Communication & Emotional Intelligence Development:** เปิดโอกาสให้สมาชิกสื่อสารความรู้สึกและสะท้อนอารมณ์
- **Conflict Mediation & Negotiation:** การแก้ปัญหาและความขัดแย้ง ภายในครอบครัวอย่างสร้างสรรค์

การพัฒนาศักยภาพเยาวชนเชิงลึก (Deep Youth Empowerment)

- ครอบครัวเป็น **Laboratory** ของการเรียนรู้และพัฒนา
- กลไกเชิงลึก:
 - **Autonomous Decision-Making:** ให้เยาวชนฝึกการตัดสินใจและรับผิดชอบผลลัพธ์
 - **Experiential Learning:** กิจกรรมทดลอง การแก้ปัญหาจริง และ Project-Based Learning
 - **Mentorship & Coaching:** พ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นโค้ชที่ให้คำแนะนำอย่างเหมาะสมตามวัยและศักยภาพ

การจัดสรรเวลาและทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ (Time & Resource Management)

- เวลาเป็น **ทรัพยากรเชิงกลยุทธ์** ของการพัฒนาครอบครัว
- กลไกเชิงลึก:
 - **Time Cycle & Planning:** การกำหนดช่วงเวลาเรียนรู้ร่วมกันและกิจกรรมส่วนบุคคล
 - **Continuous Monitoring & Feedback:** ติดตามและปรับปรุง ประสิทธิภาพของกิจกรรมและการจัดเวลา
 - **Prioritization & Balance:** สร้างสมดุลระหว่างคุณค่า คุณธรรม การศึกษา และกิจกรรมสังคม

การสร้างเครือข่ายสังคมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (Social Capital & Civic Engagement)

- ครอบครัวยุคใหม่เชื่อมโยงเยาวชนกับ สังคม ชุมชน และวัฒนธรรม
- กลไกเชิงลึก :
 - **Community Participation** : การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน อาสาสมัคร และโครงการสาธารณะ
 - **Institutional Linkages** : การเชื่อมโยงกับโรงเรียน องค์กรเยาวชน และเครือข่ายสังคมอื่นๆ
 - **Civic Mentorship** : การสอนคุณค่าของความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและการเป็นพลเมืองคุณภาพ

การวิเคราะห์เชิงลึก สำหรับ กลไกการขับเคลื่อน Family Foundation พบว่า รากฐานครอบครัวยุคใหม่ Family Foundation คือ ระบบเชิงซ้อน Adaptive System ภายในครอบครัวที่ทำงานในหลายมิติพร้อมกัน :

1. **Moral & Ethical Layer** : การปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยม
2. **Relational & Emotional Layer** : ความเข้มแข็งของความสัมพันธ์และ Emotional Resilience
3. **Youth Empowerment Layer** : การพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และความสามารถในการปรับตัว
4. **Strategic Time & Resource Layer** : การจัดสรรเวลาและทรัพยากรเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด
5. **Social & Civic Layer**: การสร้างเครือข่ายสังคมและพลเมืองคุณภาพ

Insight : ครอบครัวยุคใหม่ที่เข้มแข็งคือ **Complex Adaptive System** ที่สามารถ **Self - Organize** และ **Self - Repair** เพื่อสร้างผลลัพธ์เชิงบวกระยะยาว สามารถแยกพิจารณาแต่ละด้านได้ดังนี้

การจัดการเวลาและทรัพยากร Strategic Time & Resource Layer

- เวลาและทรัพยากรเป็น Leverage Points ของระบบ
- กลไก:
 - Dynamic Time Cycles : วางแผนกิจกรรมและเวลาเรียนรู้แบบยืดหยุ่น แต่มีโครงสร้าง
 - Resource Allocation Optimization : จัดสรรทรัพยากรทั้งความสนใจ การเงิน และโอกาส
 - Feedback & Adaptive Control : ปรับปรุงกิจกรรมและวงจรเวลาอย่างต่อเนื่อง

ผลลัพธ์เชิงลึก : ระบบครอบครัวมี Productivity สูงและ Balanced Life Pattern

คุณธรรมและจริยธรรม Moral & Ethical Layer

- ครอบครัวเป็น Moral Engine ที่สร้างระบบคุณธรรมแบบองค์รวม
- กลไก :
 - Modeling Multi-Level Values : แสดงคุณค่าในบริบทชีวิตจริง ทั้งใน ครอบครัว และชุมชน
 - Recursive Reflection : การสะท้อนผลลัพธ์อย่างต่อเนื่อง ทำให้คุณธรรม Embedded ในพฤติกรรม
 - Value Transmission Across Generations : ส่งต่อค่านิยมระหว่างรุ่น

ผลลัพธ์เชิงลึก : เยาวชน Internalize คุณธรรมและตัดสินใจอย่าง Ethical Agency

ความสัมพันธ์และอารมณ์ Relational & Emotional Layer

- ครอบครัวเป็น Emotional Resonance System

- กลไก :
 - **Emotional Synchronization:** การสื่อสารและโค้ชเชิงอารมณ์ (Emotion Coaching)
 - **Conflict Adaptive Mechanism :** แก้ปัญหาข้อขัดแย้งโดยสร้างภูมิคุ้มกันอารมณ์
 - **Attachment Reinforcement :** สร้างความผูกพัน Secure Attachment แบบ Dynamic

ผลลัพธ์เชิงลึก : ครอบครัวมี Emotional Resilience สูง เยาวชนสามารถปรับตัวต่อ Stress & Uncertainty

การพัฒนาศักยภาพเยาวชน Youth Empowerment Layer

- ครอบครัวเป็น Living Laboratory ของการพัฒนาเยาวชน
- กลไก :
 - **Autonomous Problem-Solving :** ฝึกให้เยาวชนตัดสินใจและรับผิดชอบผลลัพธ์
 - **Experiential & Project-Based Learning :** สร้าง Critical Thinking, Creativity, Innovation
 - **Mentorship & Adaptive Coaching :** พ่อแม่เป็นโค้ชที่ปรับกลยุทธ์ตามความสามารถและบริบท

ผลลัพธ์เชิงลึก : เยาวชนเป็น Self - Directed Learners และมี Cognitive Flexibility

เครือข่ายสังคมและพลเมือง Social & Civic Layer

- ครอบครัวเป็น Node ของ Social Network
- กลไก :
 - **Networked Civic Engagement:** เชื่อมโยงกับชุมชน โรงเรียน และองค์กรเยาวชน

- **Generativity Feedback:** เยาวชนที่มีคุณธรรมและทักษะชีวิต จะขยายผลต่อครอบครัวและสังคม
- **Adaptive Cultural Transmission :** ถ่ายทอดค่านิยมและคุณธรรมไปสู่เครือข่ายสังคม

ผลลัพธ์เชิงลึก : ครอบครัวสร้าง **Social Capital** และ**พลเมืองคุณภาพ** พร้อมการส่งต่อคุณค่าแบบยั่งยืนหากนำแต่ละมิติที่เกี่ยวข้องกันมาจัดทำเป็นตารางในการพิจารณาทั้งหมดเพื่อให้เห็นภาพจะได้ดังตารางด้านล่าง แต่ละมิติที่เกี่ยวข้องกันก่อเกิดวงจรป้อนกลับเชิงพลวัตทำให้ Family Foundation เป็น **ระบบปรับตัวได้ด้วยตนเอง (Self-Adaptive System)** สมาชิกและเยาวชนสามารถเรียนรู้ ปรับตัว และขยายผลเชิงบวกต่อเนื่องทั้งภายในครอบครัวและสังคม

วงจรป้อนกลับเชิงพลวัต (Dynamic Feedback Loops) - Family Foundation

ชั้นของระบบ	ปัจจัยนำเข้า (Input)	กลไก (Mechanism)	วงจรป้อนกลับ (Feedback)	ผลลัพธ์ (Outcome)
การจัดสรรเวลาและทรัพยากร	กิจกรรมและความรับผิดชอบ	การวางแผนเวลา แบบพลวัตและ การติดตาม	การใช้ทรัพยากร อย่างมี ประสิทธิภาพ	ครอบครัวมีชีวิต สมดุล มีวินัย และใช้เวลา ประสิทธิผลสูง
คุณธรรมและจริยธรรม	ค่านิยมของผู้ปกครอง	การเป็นแบบอย่าง และการสะท้อน ผล	การฝังแน่น คุณธรรมใน พฤติกรรม	เยาวชนมี ความสามารถใน การตัดสินใจเชิง คุณธรรม (Ethical Agency)

ความสัมพันธ์ และอารมณ์	สัญญาณ อารมณ์ของ สมาชิก	การโค้ชด้าน อารมณ์ (Emotion Coaching)	การเสริมสร้างความ ผูกพัน (Attachment Reinforcement)	ครอบครัวมีภูมิคุ้มกัน ทางอารมณ์สูง (Emotional Resilience)
การพัฒนา ศักยภาพ เยาวชน	ความท้าทายและ โอกาส	การเรียนรู้เชิง ประสบการณ์และ การเป็นที่ปรึกษา	การพัฒนาทักษะอย่าง ปรับตัวได้	เยาวชนเป็นผู้เรียนรู้ด้วย ตนเองและมีความคิด ยืดหยุ่น (Self-Directed Learners)
เครือข่ายสังคม และพลเมือง	การมีส่วนร่วม ใน ชุมชน	การสร้างเครือข่าย และการโค้ชเชิง พลเมือง	การส่งต่อคุณค่าและ ผลลัพธ์สู่ชุมชน	ครอบครัวและเยาวชน สร้างทุนทางสังคมและ พลเมืองคุณภาพ

จากทั้งหมดที่ได้กล่าวมาข้างต้น นั้น หากเราพิจารณาโดยภาพรวมทั้งหมดและนำมาสรุปรวม
เพื่อถ่ายทอดความเข้าใจจะสรุปได้เป็น **หลักการ 9 M** ที่ใช้เป็น **กลไกในการขับเคลื่อน**
รากฐานครอบครัว (Family Foundation) ดังนี้

1. **Management** : ระบบการบริหารจัดการในครอบครัว เพื่อจัดสรร 3 ส่วน ได้แก่
เวลาทรัพยากร และ รายได้
2. **Maintenance** : การดูแลรักษาความสัมพันธ์ ความมั่นคง และ ความอบอุ่น
ในครอบครัว
3. **Mentorship** : การเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ สั่งสอน รวมถึงการส่งต่อคุณค่า
และประสบการณ์ชีวิตจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อลด Generation Gap
4. **Monitoring** : การเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ที่ไม่ได้เน้นเฉพาะทักษะและความรู้
แต่ยังรวมถึง **การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี** ให้กับบุตรหลาน
สมาชิก ผู้ที่อยู่ภายใต้การดูแลหรือการเรียนรู้

5. **Modeling** : การที่พ่อ - แม่เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สมาชิกในครอบครัว ก่อให้เกิดการเลียนแบบจากต้นแบบที่ดี และ มีคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ การแบ่งปัน ฯลฯ อันจะส่งผลต่อบุตรหลาน สมาชิก ซึมซับค่านิยม คุณธรรม และ แบบแผนการใช้ชีวิตจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ผ่านการเล็งดูและพฤติกรรมที่เห็น ทุกวัน
6. **Motivation** : การสร้างแรงบันดาลใจและให้กำลังใจภายในครอบครัว
7. **Morality** : การกล่อมเกลาทางสังคมด้วยคุณธรรม จริยธรรม อันเป็นรากฐานของการพัฒนาคนในสังคม
8. **Mindfulness** : การตระหนักรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ
9. **Moderate** : ความพอเพียง ความพอดี สมดุล ทั้งด้านวัตถุ จิตใจ และ สังคม ดังนั้นสถาบันครอบครัวเป็นรากฐานสำคัญในการปลูกฝังพฤติกรรม ค่านิยม และ วัฒนธรรมของความเป็นพลเมืองดี โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็น เข็มทิศในการกล่อมเกลาให้สมาชิกในบ้านเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความ รับผิดชอบต่อสังคม มีวินัย ซื่อสัตย์ เคารพสิทธิของผู้อื่น และ รู้จักใช้ชีวิตอย่างสมดุล หากครอบครัวไทยทุกครอบครัวมีความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และถ่ายทอดอย่างเป็นรูปธรรม ไม่เพียงแต่จะสร้างลูกหลานที่มีจิตสำนึกพลเมือง เท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างอนาคตที่มั่นคงให้กับประเทศชาติอย่างยั่งยืน

3.2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรอบการวิเคราะห์เชิงบูรณาการ

3.2.1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : หลักการและนิยาม

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ยั่งยืน โดยประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 ประการ หรือที่เรียกว่า "3 ห่วง" และเงื่อนไขพื้นฐานอีก 2 ประการ ดังนี้

- **ห้วงที่ 1 : ความพอประมาณ (Moderation)** : หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยหรือมากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
- **ห้วงที่ 2 : ความมีเหตุผล (Reasonableness)** : หมายถึง การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ
- **ห้วงที่ 3 : การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว (Immunity)** : หมายถึง การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้หลัก 3 ห่วงต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขพื้นฐาน 2 ประการ ได้แก่ :
 - **เงื่อนไขความรู้ (Knowledge)**: ประกอบด้วยความรู้ในวิชาการต่างๆ และความรู้รอบคอบในการนำความรู้มาใช้เพื่อวางแผนและการปฏิบัติ
 - **เงื่อนไขคุณธรรม (Morality)** : หมายถึง การมีจิตสำนึกที่ดี ความซื่อสัตย์ อดทน เพียรพยายาม และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

3.2.2 การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของครอบครัว

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับบุคคลและครอบครัวได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นการดำรงชีวิตแบบ "พออยู่ พอกิน พอใช้" การใช้จ่ายอย่างประหยัด ลดความฟุ้งเฟ้อ และรู้จักการเก็บออม นอกจากนี้ยังรวมถึงการรู้จักพึ่งพาตนเองด้วยการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การใช้ไฟฟ้าและน้ำอย่างประหยัด การประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องและสุจริต และการดูแลรักษาสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว ในระดับชุมชน แนวคิดนี้ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำประโยชน์และช่วยเหลือเกื้อกูลกันบนหลักความรู้ รัก และสามัคคี เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัวและชุมชนโดยรวม

ตารางที่ 2 สรุปหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข พร้อมการประยุกต์ใช้ใน
ระดับครอบครัว

หลักการ	นิยาม	การประยุกต์ใช้ ในครอบครัว
ความพอประมาณ	ความพอดีที่ไม่มากหรือน้อย เกินไป	ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผลและ ประหยัด, ใช้ทรัพยากรเท่าที่ จำเป็น, ไม่เป็นหนี้สินที่ไม่ก่อ ให้เกิดรายได้
ความมีเหตุผล	การตัดสินใจที่รอบคอบ คำนึงถึง ผลกระทบ	การวางแผนรายรับ - รายจ่าย ของครอบครัว, การแก้ไข ปัญหาต่างๆ โดยไม่ใช้อารมณ์
การมีภูมิคุ้มกันที่ดี	การเตรียมพร้อมรับมือกับการ เปลี่ยนแปลง	มีเงินออมไว้สำหรับเหตุฉุกเฉิน, สร้างความเข้มแข็งของ ครอบครัวและเครือข่ายสังคม, มีการดูแลสุขภาพที่ดี
เงื่อนไขความรู้	ความรู้รอบรู้ รอบคอบ และ ระมัดระวัง	ศึกษาข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อ หรือลงทุน, นำภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้
เงื่อนไขคุณธรรม	มีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ อดทน	ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี ในการใช้ชีวิต, การสอนให้มี น้ำใจและการเสียสละ

3.3 ปัจจัยเชิงสนับสนุนและข้อจำกัด/อุปสรรค

ปัจจัยสนับสนุน : การที่พ่อและแม่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชน 4 และการที่ครอบครัวขยายยังคงมีบทบาทที่แข็งแกร่งในการถ่ายทอดความรู้ด้านศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี 4 ถือเป็นจุดแข็งและปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมบทบาทของครอบครัวได้

ข้อจำกัด/อุปสรรค : การวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาหลักในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในครอบครัวไทยไม่ใช่ความไม่ตั้งใจของพ่อแม่ แต่คือปัญหาเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อนกว่านั้น เนื่องจากแบบแผนชีวิตที่เปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์และภาระงานที่ต้องทำเพื่อหาเลี้ยงชีพ ทำให้พ่อแม่มีเวลาสำหรับลูกน้อยลงอย่างมาก 11 การขาดเวลาดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงแค่ข้อจำกัดด้านปริมาณ แต่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของสัมพันธภาพภายในครอบครัว ซึ่งความรักความเข้าใจในครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญ 16 การที่พ่อแม่มีเวลาน้อยลงทำให้ไม่สามารถทำหน้าที่ในการเป็นแบบอย่างหรือใช้การสนทนาเพื่อหล่อหลอมคุณค่าได้อย่างเต็มที่ และทำให้การอบรมสั่งสอนถูกผลกระทบไปให้สถาบันอื่นในสังคมโดยปริยาย ปัญหาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่ซับซ้อนนี้ชี้ให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหามุ่งไปที่การลดข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ทำให้ครอบครัว "ขาดเวลา" และ "สัมพันธภาพที่เสื่อมถอย" ไม่ใช่แค่การให้ความรู้หรือหลักการเพิ่มขึ้นเพียงอย่างเดียว

3.4 ผลกระทบ

หากครอบครัวสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม จะเกิดผลกระทบเชิงบวกอย่างมหาศาลทั้งในระดับบุคคลและสังคม โดยการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในระดับครอบครัว จะสร้างพลเมืองที่มีความอดทน มีความเพียรพยายาม มีจิตสำนึกที่ดี และเห็นแก่ประโยชน์

ส่วนรวม 3 ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างสังคมที่เข้มแข็ง มีความสามัคคี และ
เกื้อกูลกันได้อย่างยั่งยืนในที่สุด

3.5 สรุปผลและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ได้อธิบายให้เห็นอย่างชัดเจนถึงบทบาทที่สำคัญของสถาบัน
ครอบครัวในการปลูกฝังคุณค่าและคุณลักษณะของพลเมืองที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่
เยาวชนต้องเผชิญกับความท้าทายทางสังคมที่ซับซ้อน การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ทำให้เห็นภาพที่สมบูรณ์และเป็นระบบว่า การสร้าง
พลเมืองที่ดีเริ่มต้นจากการสร้าง "ครอบครัวพอเพียง" ที่มีความสมดุลและมั่นคงในทุกมิติ
ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ อย่างไรก็ตาม ปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญที่สุด
ที่ครอบครัวไทยต้องเผชิญคือ "การขาดเวลา" และ "สัมพันธภาพที่เสื่อมถอย" ซึ่งเป็น
อุปสรรคหลักที่ขัดขวางไม่ให้อุปสรรคครอบครัวสามารถทำหน้าที่ในการหล่อหลอมคุณธรรมได้อย่าง
เต็มที่ โดยเฉพาะคุณลักษณะสำคัญอย่างความรับผิดชอบและระเบียบวินัย

3.5.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับครอบครัว

ครอบครัวควรให้ความสำคัญกับการสร้าง "เวลาที่มีคุณภาพ" (Quality time)
และใช้โอกาสนี้ในการสร้างการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกในครอบครัว
เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและตัดสินใจร่วมกัน แทนที่จะใช้วิธีการอบรมสั่งสอนเพียงอย่างเดียว 4
นอกจากนี้ พ่อแม่ควรตระหนักว่าการเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะ
จะเป็นความประหยัด ความซื่อสัตย์ หรือความมีเหตุผล คือวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ
สูงสุด 4 และควรเน้นการปลูกฝังคุณธรรมที่ผลการวิจัยชี้ว่าครอบครัวไทยยังทำได้ไม่ดีนัก
ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และการเสียสละ

3.5.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากผลการวิเคราะห์ที่พบว่าปัญหาหลักคือข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ทำให้ครอบครัวขาดเวลา รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณามาตรการที่ช่วยส่งเสริมให้ครอบครัวมีเวลา มากขึ้น เช่น การส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีนโยบายที่สนับสนุนสมดุลระหว่างชีวิตการทำงาน และชีวิตส่วนตัว (work-life balance) และการสร้างโปรแกรมหรือกิจกรรมที่ส่งเสริม ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เข้าถึงง่ายในระดับชุมชน นอกจากนี้ ควรมีการออกแบบ หลักสูตรสำหรับพ่อแม่และหน่วยงานด้านการศึกษาเพื่อถ่ายทอดวิธีการปลูกฝังคุณธรรมที่ เหมาะสมกับยุคสมัย รวมถึงเน้นการสอน "คุณธรรมที่ขาด" (ความรับผิดชอบ, ระเบียบวินัย) ให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังควรสนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มและพึ่งพาตนเองตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างเครือข่ายสังคมที่เกื้อกูลและเป็นแหล่งสนับสนุนที่สำคัญ สำหรับครอบครัวต่างๆ ในการทำหน้าที่เป็นสถาบันหลักในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ ต่อไป

บทที่ 4

สรุป และข้อเสนอเชิงนโยบาย

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ไม่ได้เป็นแค่เรื่อง “การใช้ชีวิตแบบพอเพียง” แต่เป็น “แนวทางการคิดและดำรงชีวิต” ที่มีศักยภาพสูงในการสร้าง วัฒนธรรมพลเมืองที่เข้มแข็ง การสร้างวัฒนธรรมพลเมืองที่ยั่งยืน ต้องเริ่มจากรากฐาน คือ ครอบครัว และ ต้องใช้หลักคิดที่ยั่งยืนคือ “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นเครื่องมือหลักในการปลูกฝังให้เด็กเติบโตเป็นพลเมืองที่ไม่เพียงแค่อุดมแต่ยังเข้มแข็งทางจริยธรรม และมีภูมิคุ้มกันทางความคิด สถาบันครอบครัวเป็นรากฐานสำคัญ ในการ ปลูกฝังพฤติกรรม ค่านิยม และ วัฒนธรรมของความเป็นพลเมืองดี โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน จะช่วยให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และมีคุณธรรม ซึ่งทั้งหมดนี้คือหัวใจของการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และนำไปสู่สังคมที่มั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

- 1. Management** : ระบบการบริหารจัดการในครอบครัว เพื่อจัดสรร 3 ส่วนได้แก่ เวลาทรัพยากร และรายได้
- 2. Maintenance** : การดูแลรักษาความสัมพันธ์ ความมั่นคง และ ความอบอุ่นในครอบครัว
- 3. Mentorship** : การเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ สั่งสอน รวมถึงการส่งต่อคุณค่า และประสบการณ์ชีวิตจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อลด Generation Gap
- 4. Monitoring** : การเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ที่ไม่ได้เน้นเฉพาะทักษะและความรู้ แต่ยังรวมถึง การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี ให้กับบุตรหลานสมาชิก ผู้ที่อยู่ภายใต้การดูแลหรือการเรียนรู้

5. **Modeling** : การที่พ่อ - แม่เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สมาชิกในครอบครัวก่อให้เกิดการเลียนแบบจากต้นแบบที่ดี และมีคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ การแบ่งปัน ฯลฯ อันจะส่งผลต่อบุตรหลาน สมาชิก ซึมซับค่านิยม คุณธรรม และแบบแผนการใช้ชีวิตจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ผ่านการเลี้ยงดูและพฤติกรรมที่เห็นทุกวัน
6. **Motivation** : การสร้างแรงบันดาลใจและให้กำลังใจภายในครอบครัว
7. **Morality** : การกล่อมเกลาทางสังคมด้วยคุณธรรม จริยธรรม อันเป็นรากฐานของการพัฒนาคนในสังคม
8. **Mindfulness** : การตระหนักรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ
9. **Moderate** : ความพอเพียง ความพอดี สมดุล ทั้งด้านวัตถุ จิตใจ และสังคม ครอบครัวคือสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่ทรงพลังที่สุดในการสร้างคนและหล่อหลอมวัฒนธรรมพลเมือง (Civic Culture) การพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพไม่เพียงพึ่งพาการศึกษาและนโยบายรัฐเท่านั้น แต่เริ่มต้นจากครอบครัวที่อบบรม สั่งสอน และสร้างวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับ **หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP)** ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้น “ความพอประมาณ - ความมีเหตุผล - ภูมิคุ้มกัน” บนพื้นฐานของคุณธรรมและความรู้

มิติของ “พลังทางสังคม” ที่เกิดจากครอบครัว

สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580)และเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มุ่งเน้นการพัฒนาด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน จากสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยปฐมภูมิที่เล็กที่สุด แต่ทรงพลังที่สุด เปรียบเสมือนการระเบิดจากภายใน ด้วย “Family Come First” สร้างพลังทางสังคมครอบครัวสร้างพลังทางสังคมในหลายมิติ ซึ่งต่อยอดไปสู่วัฒนธรรมพลเมือง ดังนี้

1. พลังคุณค่าและจิตสำนึก (Value & Moral Power)

- ครอบครัวปลูกฝังคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ความพอเพียง การรู้จักพอ → ก่อให้เกิดพลเมืองที่มีจริยธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
- เชื่อมโยงกับ SEP → “ความพอประมาณ” และ “คุณธรรม”

2. พลังเครือข่ายและความไว้วางใจ (Social Capital Power)

- ความสัมพันธ์ในครอบครัวต่อยอดเป็น ความไว้วางใจ (Trust) ในชุมชน → สร้างวัฒนธรรมการช่วยเหลือ เกื้อกูล
- เชื่อมโยงกับ SEP → “ภูมิคุ้มกันทางสังคม” ที่เกิดจากเครือข่ายเกื้อหนุน

3. พลังการเรียนรู้และภูมิปัญญา (Learning Power)

- ครอบครัวเป็นโรงเรียนแรกที่สอนการคิดอย่างรอบคอบ มีเหตุผล รู้เท่าทันโลก
- SEP → “ความมีเหตุผล + ความรู้” ทำให้พลเมืองไม่ตกเป็นเหยื่อของ Fake News หรือวัฒนธรรมที่ทำลายสังคม

4. พลังการสร้างแบบอย่าง (Role Modeling Power)

- พฤติกรรมของพ่อแม่ เช่น การประหยัด ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ → ถูกถ่ายทอดโดยตรงไปยังลูก
- SEP → เกิดการสืบทอดคุณค่าระหว่างรุ่น (Intergenerational Transmission)

กลไกการเปลี่ยนผ่าน: ครอบครัว → SEP → วัฒนธรรมพลเมือง

1. ระดับครอบครัว: ฝึกการใช้จ่ายอย่างพอประมาณ → เด็กซึมซับความพอเพียง
2. ระดับชุมชน: ครอบครัวรวมตัวเป็นเครือข่าย → เกิดความร่วมมือและทุนทางสังคม
3. ระดับสังคม: เมื่อพลเมืองจำนวนมากมีคุณค่าพอเพียง → สร้างวัฒนธรรมพลเมืองที่เคารพสิทธิ เสมอภาค และรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ผลลัพธ์เชิงลึกต่อ “วัฒนธรรมพลเมืองที่ยั่งยืน”

1. พลเมืองที่มีคุณภาพชีวิตสมดุล → ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ตกเป็นทาสบริโภคนิยม
2. พลเมืองที่มีเหตุผลและวิจารณญาณ → รับฟังผู้อื่น เคารพกติกาสังคม
3. พลเมืองที่เข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกัน → ปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลง เช่น เศรษฐกิจดิจิทัล วิกฤตสิ่งแวดล้อม
4. พลเมืองที่มีจิตสาธารณะ → อาสาสมัคร การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การร่วมมือพัฒนาชุมชน
5. สังคมที่ยั่งยืน → เกิดวัฒนธรรมพลเมืองที่ส่งเสริมความเป็นธรรม ความหลากหลาย และการพัฒนาอย่างสมดุล

วัฒนธรรมพลเมืองที่ดีและยั่งยืน นั้น ดัชนีชี้วัดที่สำคัญได้แก่ คุณธรรมพึงประสงค์ 5 ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญู

1. พอเพียง : พอประมาณไม่เบียดเบียนผู้อื่น สังคม มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และใช้ความรู้อย่างรอบคอบและรอบด้าน
2. วินัย : เคารพกฎหมาย ปฏิบัติตามกติกา จรรยาบรรณวิชาชีพขององค์กรและสังคม รับผิดชอบผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
3. สุจริต : ซื่อสัตย์ ซื่อตรง ยึดมั่น ยืนหยัดในความถูกต้องและเป็นธรรมไม่ยินยอมพร้อมต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ
4. จิตอาสา : เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อสรรพสิ่งทั้งหลายเพื่อประโยชน์สุขของสังคม
5. กตัญญู : สำนึกรู้คุณและแสดงออกถึงความกตัญญูต่อแผ่นดิน สิ่งแวดล้อม องค์กร และผู้มีพระคุณบนหลักพื้นฐานของความถูกต้องดีงาม

สถาบันครอบครัวคือ **พลังรากฐาน** ของสังคมไทยที่สามารถแปลง “หลัก SEP” ไปสู่ **วัฒนธรรมพลเมืองที่ยั่งยืน** และเชื่อมโยงโดยตรงกับ SDGs หลายมิติ ครอบครัวที่เข้มแข็ง จะสร้างพลเมืองที่มีคุณธรรม มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันต่อความเปลี่ยนแปลง สุดท้ายจะทำให้ประเทศไทยบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างสมดุล

สถาบันครอบครัวที่แข็งแรง (Strong Family Institution) เกี่ยวพันโดยตรงกับหลายเป้าหมายของ SDGs (Sustainable Development Goals) โดยเฉพาะ :

เป้าหมายหลักที่เกี่ยวข้อง

1. SDG 1 : ขจัดความยากจน (No Poverty)
 - ครอบครัวที่แข็งแรงสามารถสร้างฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงให้กับสมาชิก ลดความเสี่ยงต่อความยากจนข้ามรุ่น
2. SDG 3 : สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Good Health and Well-being)
 - ครอบครัวที่อบอุ่นช่วยส่งเสริมสุขภาพกายและใจ ลดพฤติกรรมเสี่ยง และเพิ่มการดูแลกันในทุกช่วงวัย
3. SDG 4 : การศึกษาที่มีคุณภาพ (Quality Education)
 - ครอบครัวคือรากฐานการเรียนรู้และปลูกฝังค่านิยมที่สนับสนุนการศึกษา ตลอดชีวิตของเด็กและเยาวชน
4. SDG 5 : ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality)
 - ครอบครัวที่แข็งแรงจะลดการเลือกปฏิบัติทางเพศและสนับสนุนบทบาทที่เท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง
5. SDG 16 : สังคมสงบสุข ความยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง (Peace, Justice and Strong Institutions)

“ครอบครัวที่แข็งแรง” ไม่ได้ผูกพันกับ SDG เดียว แต่เป็น ฐานรากที่สนับสนุนเกือบทุกเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะ SDG 1, 3, 4, 5 และ 16 โดยเฉพาะข้อที่ 16 **สังคมสงบสุข ความยุติธรรมและสถาบันที่เข้มแข็ง**

ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ/นโยบาย

- **ด้านครอบครัว :** ส่งเสริมการจัดกิจกรรมครอบครัว เช่น การทำบัญชีครัวเรือน การปลูกผักสวนครัว เพื่อฝึกความพอประมาณและความรับผิดชอบร่วมกัน
- **ด้านการศึกษา :** บูรณาการ SEP และการเรียนรู้พลเมืองในหลักสูตรโรงเรียน → สร้างความเชื่อมโยงระหว่างครอบครัวและสถานศึกษา
- **ด้านชุมชน :** จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครอบครัวพอเพียง → สร้างเครือข่ายพลเมืองที่เข้มแข็ง
- **ด้านนโยบายสังคม :** สนับสนุนโครงการที่เชื่อมโยงครอบครัวเข้ากับการพัฒนาชุมชน เช่น ศูนย์เรียนรู้ครอบครัวพอเพียง

เอกสารอ้างอิง(Reference)

- ลักษณะของการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย, https://www.ect.go.th/web-pload/migrate/bangkok/download/article/article_20230208152623.pdf
- หน้าที่พลเมืองตามแนวทางพุทธศาสนา, [https://www.stou.ac.th/study/sumrit/5-58\(500\)/page2-5-58\(500\).html](https://www.stou.ac.th/study/sumrit/5-58(500)/page2-5-58(500).html)
- ปรัชญาของ - เศรษฐกิจพอเพียง,
http://www.hss.moph.go.th/fileupload_doc_slider/2016-11-29-609-364.pdf
บทบาทของครอบครัวในการปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชน - in Thai, <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HUSO/article/download/32268/27557/>
- ประวัติและความเป็นมา - เดินตามรอยพ่อ,
<https://paitoon0990.wordpress.com/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%9B%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%82%E0%B8%AD/>
- ทำดีถวาย ซีวิตพอเพียง,
http://www.edu.ru.ac.th/coved/pdf/gen_ed/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%8A%E0%B8%8D%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%A8%E0%B8%A3%E0%B8%A9%E0%B8%90%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%9E%E0%B8%AD%E0%B9%80%E0%B8%9E%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%87.pdf
- การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของภาครัฐ
https://www.ddd.go.th/Web_LDDEconomy/PDF/Title_3.pdf

- การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชำในการดำรงชีวิต - สำนักคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม,

http://pws.npru.ac.th/praepat/system/20221209165145_a99dda4b034b8369781b3d90636cb4d8.pdf

- ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - เทศบาลตำบลท้ายดง,

<https://tdm.go.th/index.php/2021-06-15-02-47-28/2-uncategorised/1537-2021-10-26-07-14-45>

- การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของนักเรียน - Google Docs,

https://docs.google.com/document/d/1_3NCXQL96e3UJ5L4_7IOI5FWPDq5m9KY9yxKhXk8NDU/

- การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิต - กรมประชาสัมพันธ์,

<https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/227020>

- ศูนย์วิจัยกรุงเทพโพลล์ : หัวข้อ "การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในครอบครัวของพ่อแม่ในปัจจุบัน",

<https://bangkokpoll.bu.ac.th/poll/result/poll299.php?pollID=111&Topic=%25A1%25D2%25C3%25BB%25C5%25D9%25A1%25BD%25D1%25A7%25A4%25D8%25B3%25B8%25C3%25C3%25C1%25A8%25C3%25D4%25C2%25B8%25C3%25C3%25C1%25E3%25B9%25A4%25C3%25CD%25BA%25A4%25C3%25D1%25C7%25A2%25CD%25A7%25BE%25E8%25CD%25E1%25C1%25E8%25E3%25B9%25BB%25D1%25A8%25A8%25D8%25BA%25D1%25B9&fileDoc=poll299.pdf>

- ความหมายของ “สถาบันครอบครัว”,

<https://www.dcy.go.th/office/province/chiangmaishelter/content/1641904862765/1642082428056>

- บทที่ 9 จะเกิดอะไรขึ้นหากสมาชิกของสถาบันครอบครัวไม่ปฏิบัติตามบทบาทของตนเอง
- Prezi, <https://prezi.com/p/xx3s0fhhmuk/9/>
- www.marketingthai.or.th, <https://www.marketingthai.or.th/por-laew-dee-the-creator/#:~:text=KEY%20FOCUS,%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%B3%E0%B8%98%E0%B8%B8%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B9%88%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%AD%E0%B8%87>
- ปัจจัยในครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนไทย กรณีศึกษา ความรักความเข้าใจในครอบครัว ลักษณะประชากรของพ่อแม่และเวลา - วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, <http://www.cps.chula.ac.th/newcps/journalnew/myfilepdf/34-2-12-2563.pdf>
- ศูนย์วิจัยกรุงเทพโพลล์ : หัวข้อ "การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในครอบครัวของพ่อแม่ในปัจจุบัน", <https://bangkokpoll.bu.ac.th/poll/result/poll299.php?pollID=111&Topic=%25A1%25D2%25C3%25BB%25C5%25D9%25A1%25BD%25D1%25A7%25A4%25D8%25B3%25B8%25C3%25C3%25C1%25A8%25C3%25D4%25C2%25B8%25C3%25C3%25C1%25E3%25B9%25A4%25C3%25CD%25BA%25A4%25C3%25D1%25C7%25A2%25CD%25A7%25BE%25E8%25CD%25E1%25C1%25E8%25E3%25B9%25BB%25D1%25A8%25A8%25D8%25BA%25D1%25B9&fileDoc=poll299.pdf>
- หน้าที่พลเมืองตามแนวทางพุทธศาสนา, [https://www.stou.ac.th/study/sumrit/5-58\(500\)/page2-5-58\(500\).html](https://www.stou.ac.th/study/sumrit/5-58(500)/page2-5-58(500).html)
- บทบาทของครอบครัวในการปลูกฝังจริยธรรมแก่เขา - in Thai, <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HUSO/article/download/32268/27557/>

- ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - เทศบาลตำบลท้ายดง,
<https://tdm.go.th/index.php/2021-06-15-02-47-28/2-uncategorised/1537-2021-10-26-07-14-45>
- ปรัชญาของ - เศรษฐกิจพอเพียง,
http://www.hss.moph.go.th/fileupload_doc_slider/2016-11-29-609-364.pdf
- การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิต - กรมประชาสัมพันธ์,
<https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/227020>
- การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการดำรงชีวิต - สำนักคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม,
- ปัจจัยในครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนไทย กรณีศึกษา ความรักความเข้าใจในครอบครัว ลักษณะประชากรของพ่อแม่และเวลา - วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตของนักเรียน - Google Docs,
https://docs.google.com/document/d/1_3NCXQL96e3UJ5L4_7IOI5FWPDq5m9KY9yxKhXk8NDU/
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Prentice Hall.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. Springer.
- Seligman, M. (2011). *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-being*. Free Press.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development*. Harvard University Press.
- Lerner, R. M., et al. (2005). *Positive Youth Development*. Cambridge niversity Press.

- UNICEF (2011). *The Role of Families in Positive Youth Development*. New York: UNICEF.
- UNESCO. (2016). *Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action*. Paris: UNESCO.
- Kohlberg, L. (1981). *Essays on Moral Development, Vol. I: The Philosophy of Moral Development*. Harper & Row.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster.
- Berger, P., & Luckmann, T. (1966). *The Social Construction of Reality*. Anchor Books.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). *The Social Construction of Reality*.
- Giddens, A. (2013). *Sociology* (7th ed.).
- พงษ์ศักดิ์, ส. (2562). *การกล่อมเกลาทางสังคมและสถาบันครอบครัวไทย*.
- Bourdieu, P. (1986). *The Forms of Capital*.
- Jarvis, P. (2009). *Learning to be a Person in Society*. Routledge.

หลักสูตรผู้นำพอเพียงเพื่อความมั่นคง รุ่นที่ 20 (นพม.รุ่นที่ 20)

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและคณาจารย์กลุ่มความมั่นคงด้านสังคมจิตวิทยา

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำกลุ่ม

1. พล.อ.อ.วีรวิท คงศักดิ์ ประธานกลุ่มความมั่นคงด้านสังคมจิตวิทยา
มูลนิธิคลังสมอง วปอ. เพื่อสังคม
2. พลเอกจุมพล เฉลยถ้อย ผู้ทรงคุณวุฒิ
3. รศ.ดร.อิสริย์ฐิกา ชัยสวัสดิ์ ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ

อาจารย์ที่ปรึกษาประจำหมู่

4. นาวาอากาศเอก ขจรศักดิ์ มีนสิริวัฒนา อาจารย์ประจำหมู่
5. พันเอกหญิง รัตน์เกล้า สนิทรักษา อาจารย์ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ
6. ว่าที่ร้อยตรีหญิง ศรินภัสร์ ศุภนิจขยานันท์ อาจารย์ผู้ช่วยฝ่ายบริหาร

หลักสูตรผู้นำพอเพียงเพื่อความมั่นคง รุ่นที่ 20 (นพม.รุ่นที่ 20)

รายชื่อนักศึกษากลุ่มความมั่นคงด้านสังคมจิตวิทยา

1. นายกิตติพงษ์	วัฒนศิริสุข (แก้ว)	หัวหน้าหมู่
2. นายวิธาร์	รังสิวัฒนศักดิ์ (เปี้ยว)	รองหัวหน้าหมู่
3. นางภัควรินทร์	อติธัญญารักษ์ (หลิน)	เลขานุการ
4. นายผดุงศักดิ์	วิริยพิสุทธิ์ (โก้)	เลขานุการ
5. พันเอกหญิงณัฐนันท์	เรืองดิษฐ์ (โบว์)	เหรียญ
6. น.ส.พร้อมพรรณ	ชลถาวรพงศ์ (เล็ก)	เหรียญ
7. นายจักร	วงศ์สกุล (จักร)	ฝ่ายวิชาการ
8. พญ.ฉัตรดาว	จางวางกร (ดาว)	ฝ่ายวิชาการ
9. นายจिरวัฒน์	จับจิตต์ (อ๊อฟ)	ฝ่ายวิชาการ
10. นายบพิทร	ศรีวะระมย์ (พิท)	ฝ่ายวิชาการ
11. นายธนิตพงศ์	พงศ์เจริญโสภณ (เอก)	ฝ่ายวิชาการ
12. น.ส.วรจรรย์	เที่ยงธรรม (ปอ)	ฝ่ายวิชาการ
13. น.ส.สรินยา	ชะอ้อนชม (หน้อย)	ฝ่ายวิชาการ
14. นาวาโท ณัฐกร	จารุวัตร์ (เต๋า)	ฝ่ายวิชาการ
15. พันเอกหญิงฉัตรดาว	อุเทนสุด (โอปอ)	ฝ่ายกิจกรรม

16. น.ส.ณัฐชา	ทองย้อย (รัตต์วี)	ฝ่ายกิจกรรม
17. นางอรอนงค์	ไสยโชติ (แอปเปิ้ล)	ฝ่ายกิจกรรม
18. น.ส.รัตนา	แก้วรัมย์ (นา)	ฝ่ายกิจกรรม
19. น.ส.จารุณี	บุญนิพัทธ์ (นุช)	ฝ่ายอำนวยการ&PR
20. น.ส.วรรณลักษณ์	ธนัชปิยะธัญญ์ (กระแต)	ฝ่ายอำนวยการ&PR

